

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr 46
Aprill
2009

Sest sina saad Kristuse tunnistajaks kõigile inimestele selles, mida sa oled näinud ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu, kuulutame halastust, ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Kristus on üles tõusnud! „Pidagu siis kõik loodu Kristuse ülestõusmisse püha, mille peale ta on kinnitatud,” laulab meie Kirik.

Aga kadunud professor Olivier Clement küsib: „Kas Kristus on ikka töesti üles tõusnud või oleme meie valetajad, kes on rahul sellega, et oskavad hästi laulda?” Ja lisab: „Kui Kristus on töesti üles tõusnud, natuke ka meis, kui tahes väike osa see ka poleks, siis võime kindlad olla, et millised ka ei oleks raskused, võidavad armastus ja tarkus.”

Piiskoppide paasaläkitusest (vt lk 2).

Piiskoppide paasaläkitus. Lk 2 / Jumalikust liturgiast. Metropoliit Stefanus. Lk 2 / Metropoliit Stefanuse 10 aastat Eestis. Ülempreestrid Ardalion Keskküla ja Mattias Palli. Lk 3–4 / Kristliku elu paradoksid. Ülempreester John Breck. Lk 5 / Suure nädala jumalateenistuste olemus. Isa Gabriel. Lk 5–7 / Ülestõusmisjutlus. Püha Siimeon Teoloog. Lk 7 / Paasaikoonid. Lk 8 / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. Lk 14 / Kirikupeade Konstantinoopolis koosteenimise eklesioloogiline tähindus. Arhimandriit Grigorios. Lk 14–16 / NOORTELEHES Syndesmose XVIII Üldassamblee. Margus Kivi. Lk 16.

Foto: Roland Pöllu

Mis te elavat surnute juurest otsite? Mis te Surematut surmapaigas taganutate? (ülestõusmispühade hommikuteenistus)

Armasd vennad ja õed Issandas, Meie püha kiriku preestrud, diakonid ja kirikurahvas!

Lõpuks ometi on käte jõudnud ülestõusmispühad, mil pimeduses paistab valgus. Jumal on taas valmis tegutsema, jälle käsib Ta valguse olla ja pimeduses säärama lüüa. Sellepärast kõlab nii võimsalt ka rõõmuhiid: „Kristus on üles tōusnud! Tõesti

Paasaläkitus Issanda aastal 2009

on üles tōusnud!” Ülestõusmise sõnum on valguse sõnum maailmale. Pimedus on võidetud, isegi kui tänapäeva maailmas on see endiselt vägev, nii vägev... *Valgus paistab pimeduses, loeme Johannese evangeeliumist (1:5), ja pimedus ei ole seda omaks vōtnud.*

Kristus on löplikult hauast ilmunud ja meie kogeme Tema ülestõusmist näüd ja igavesti. Tänane päev on Jumala päev, mis ei jóua öhtusse. Päev, mis ei looju. Need ülestõusmispühad on töepoolest töelised ülestõusmispühad: Kristus on siin, Tema sõna saab töeks. Rõõmus ja valus, rahva hulgas ja üksi olles annab Tema kohalolu meile mleepindlust ja jõudu, usk Temasse täidab meid rõõmuga. Tema valgus puudutab meis seda, mis on igavene: inimisku ainukordset salasust. Elada läbi seda päeva tähindab kogeda Armastust, kes on meie Jumal. Saada ilmutus, et igal meie elu hetkel on tähindus ainult siis, kui seda hindstab Tema elu, Tema armastus.

Kristus on üles tōusnud! „Pidagu siis kõik lood Kristuse ülestõusmise püha, mille peale ta on kinnitatud,” laulab meie kirik. Aga kadunud professor Olivier

Clement küsib: „Kas Kristus on ikka tõesti üles tōusnud või oleme meie valetajad, kes on rahul sellega, et oskavad hästi laulda?” Ja lisab: „Kui Kristus on tõesti üles tōusnud, natuke ka meis, kui tahes väike osa see ka poleks, siis võime kindlad olla, et millised ka ei oleks raskused, võidavad armastus ja tarkus.” *Jumalariik ei tule ettearvataval, ütleb Kristus (Lk 17:20).* See tuleb kogu oma vägevuses, valguses ja vóidus iga kord, kui laseme ta välja müüride vahelt, kus me seda oma kirikutes ise kalt ainult enese päralt oleme hoidnud, iga kord, kui me ei sulge seda oma keha ruumi, kujutluse, mõtete ja tunnede hauakambris, arvates, et seal on see meie oma. Südame salapaik, kui selles elab Jeesus, ei tunne piire, see kannab endas kogu maailma oma Issanda armastuse suuruses ja sügavuses.

Laseme siis Issandal endast kinni haaratäta. Kingime end Talle sellistena, nagu me oleme kindlas usus, et just Tema on see, kes meid endale haarab, et valada igauhesse meist oma enese elu, oma Püha Vaimu. Paasaöö annab tunnistust sellest, et Kristus elab meie seas ja meie elame Temas. Sest

Kristus ei surnud asjata. Andkem siis oma korda tunnistust armust, mis meid läbistab, lepitab ja pühitseb.

Täna puhkeb kevad õide ja uus loodulilutseb... Täna on kõik saanud üheks: taevas, maa, isegi surmaval. Kogu loodud maailm saab sellest vóidust osa, leibab eneselle mõtte ja kinnituse Kristuse ülestõusmis. Ärge kartke, ütleb ingel evangeeliumis kolmele naisele, te otsite ristilöödud Jeesust, Naatsarelast? Ta on üles äratatud, Teda ei ole siin... (Mk 16:6). Sellistest imelistest asjadest jutustab meile tänane paasaliturja. Kuulgu neid meie süda.

Meie isaliku õnnistusega aurikkalt hauast tōusnud Issandas.

Issanda paasa armu aastal 2009.

† STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

† Eelija, Tartu piiskop

† Aleksander, Pärnu ja Saare piiskop

JUMALIKUST LITURGIAST

Rõõmusõnumi kuulutamine on täna, oli varrem ja on tulevikus kiriku üks põhilisi ülesandeid maailmas, pärast seda kui Issand oma jüngritlete sellise ülesande andis. See salasus puudutab sügavalt iga kristlase elu ja ühenendab selle inimese eluga loodud maailmas.

See rõõmusõnum pole lihtsalt kena ja meeldiv sõnum, vaid elu, s.t. veendumus, et Jumal saatis oma Poja meile päästet tooma; ja järgnevalt püüamegi seda paremini piiritleda eucharistia teemalise mõtisklusega, sest kõikidest teistest asjadest paremini annab liturgia tunnistust isikliku Jumala kohalolust armulaulal kirikus, mis on Tema ihu.

Seetõttu on jumaliku liturgia esimene ülesanne näidata, et meie olemine, elava Jumala kujutis, peab „valge ette tooma kõigile, mis on selle saladuse korraldus, mis on kätketud aegade algusest peale Jumalast, kes kõik on loonud” (Ef 3:9). Püha Maksimus Tunnistaja selgitab, et eucharistia toimetamise ajal ilmneb kogu maailm kirikuna: ta ütleb, et lõöv on meeeline maailm, koor on inglid ning kõige pühamb koht on inimese vaim: „Niimoodi saab inimene sel hetkel jumaliku ja maise ühenduskohaks” ja „temast laotub õnnistust kogu loodu peale”, sest „tema hing pakub Sôna juhtimisel maailma Jumalale nagu altari peal”.

„Tänage kõige eest” ehk „pidage kõiges eucharistiat” (en panti eucharisteite), loeme Pauluse esimesest kirjast tessaloniklastele (5:18): eucharistiale kui sakramendile vastab töepoolest vaimne eucharistia, mis toob kaasa inimese kogu olemise muundumise ja kõikide olendite muundumise inimese kaudu. Püha Vaimu jagatakse siin tervenisti kõigile ja armulaualeib õnnistab kõiki, kes sellest osa saavad. Siis saab kuuldamatu kuulavaks ning öeldamatu laseb end öel-

damatult ütelda, ja inimesel on ruumi elada: lombakad, pimedad, invaliidid, kõik on kutsutud salajasele söömaajale, tõelisesse Ellu, kus tulevane maailm saab piiblisõna tuumaks; väikelapsed, haiged, lurjused ja pattulangenud ning needki, kes pole olenid, on kutsutud jumalariigi pidusõmole.

Üritagem siis mõista, kallid sõbrad, et jumalikku liturgiat peetakse selleks, et nälgased saaksid söönuks, et janused saaksid kosutust ning kannatajad ja kurvameelsed lohutust. Jah, meie jumalateenistus on töepoolest lõigatud inimese mõõdu järgi; ja ta ei hooli neist asjatundjatest, keda meie teoloogia üldse ei puudutagi, sest eucharistia toimetamise ajal kohtuvad Jumala ja inimese sõna ühises ohvriannis: üks ilmutab, kutsub, teatab, teine palub, ülistab, andub.

„Pidage kõiges eucharistiat” – apostel ütles seda väga hästi!

„Me kõik esindame selles salasuses keerbeid...“ Kas see hümn, mis juhatab sisse usklike liturgia, ei kõrvalda kohe algusest peale aja ja igaviku, taevasa olemise ja maise ajalikkuse vastandust? Kas ei aseta see meid olukorda, kus minevik, olevik ja tulevik moodustavad ühe terviku, mis laseb meil täielikult omaks võtta ja pühitseda iga meie olemasolu hetke, nagu ka kogu inimkonna ajalo iga silmapilku? Eks olegi see nii, ja liturgiline elu kuulutab niimoodi olukorda, kus inimesed ei vastandu enam üksteisele ega vaeva ennast, sest kogu tervik kuulub siis igauhele, ja mitte ainult üks osa.

Paljud on tänapäeval kaotanud **jumalatunnetuse** ning nende jaoks on Jumala mõiste täielikult „mängust väljas”, ja kas mitte sellepärast, et nad pole mõistnud, et jumalik liturgia on korraga ühiskondlik ja kiriklik? Palve, usk, armastus ja halastus pole enam „minu” omad, vaid need saavad „meie” oma-

deks ning inimese vahekord Jumalaga saab Jumala vahekorraks oma rahvaga.

Nii et lootusesõnum, mida kannab meie euharistik liturgia, johtub selles, et - esiteks esindab ta erilist maailmanägemist, mida mitte ainult et saab, vaid ka tuleb üle kanda praegusesse ellu;

- teiseks kätkeb ta inimesemõistmist, mis võiks just tänapäeval väga vajalik olla;
- ta annab ajaloole ja selle probleemidele kõlbeline elu ja tema võimalustele tõlgenduse, mis on just tänapäeval äärmiselt vajalik ja mida tuleb eriti rõhutada.

See on nii sellepärast, et jumalik liturgia hoib alati alles inimese ühtset loomust, vastandina paljude tänapäeva inimeste ängistusele, mida toidavad hiljutised teaduslikud ja filosoofilised muutused ning kus ei eristata enam loomulikku ja üleloomulikku, lahutades niimoodi hinge ja keha, vaimu ja ainet.

Aga mis juhtub, kui jumalateenistuse lõpus öeldakse, et me rahus läheksime? Kas meie osalemine euharistiklikus salasuses viib tõesti loodu ja inimese ümbermuutmisele ja uuenemisele Kristuses? Meie jaoks on see ainus tõeline küsimus.

Vaatame neid asju nii, nagu nad tegelikult on: maailma muutmiseks ei piisa temaga rääkimisest. Maailmal on vaja Risti **kogemust**, askeesi kangelaslikku võitu, mis viib ta tulevase jumalariigi tõelisse loomusse, et aeg ja ruum saaksid jumalikustatud ja pühitsetud. Sellises nägemuses ei või olla kohata „lihtsalt ühiskondlikul” evangeeliumil.

Miks – jah, miks – me siis ei suuda kohtuda tänapäeva inimesega? Kahtlemata sellepärast, et me ei oska oma tunnistust õigesti esitada: selle asemel, et inimest taas terviklikuks teha, see hoopis lämmatab teda oma normaliseerivate konstruktsioonidega, ,nii

et me sageli sulgume surnud vormide kaitsmisse positsioonile.

Tunnistagem alandlikult: me oleme teinud oma kohalolekust maailmas „kristlaste hulga, kellel pole ei ühtsus ega osadust”.

Hoolimata paljude humanistlike kaasaegsete lüürikast, teame me väga hästi, et inimeses on surm ja põrgu ning et inimeste vahel on surm ja põrgu.

Ainus sõnum, mis on igasugusele inimeseksistentsile **rõõmusõnum**, on kiriku moodustanud apostlite sõnum: „KRISTUS ON ÜLES TÖUSNUD!” Kas seda tunnistatakse või mitte, aga lihakssamise üleüldisus puudutab kõiki elu ja kultuuri vorme.

Just sellepärast õhutab eucharistia salasus meid alati tegutsema selles sihis, et mitte mugandada kirikut maailma mõtteviisi järgi, vaid kohandada kirikut ja tänapäeva maailma jumalikule Tõele.

Ärgem unustagem, et kirikuid mitte ainult et hoidsid alal usku, lõimides teoloogiasse oma aja maailma nähtusi, neid seeläbi ajast kõrgemale tõstes, vaid nad töötasid rängalt ka selle nimel, et kirik muundaks ja päästaks maailma.

Vennad kristlased, palugem lõpetuseks Jumalat, et ta „võtaks Kristuses kokku kõik, mis on taevas ja mis on maa peal” (Ef 1:10), et ainus Issand oleks „kõik kõigis” (1Ko 15:28), sest meie üheteekuluvus mailmaga kääb ainult siitkaudu, ja meie tõendus on, et eksistentiaalses mõttes ongi kirik ümbermuudetud maailm.

† STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Metropoliit Stefanuse kümme aastat Eestis

Platoni kabelis 2005. a. Foto: Gennadi Baranov

21. märtsil möödus kümme aastat päävast, mil Tallinna Issanda Muutmise peakirikus trooniti Eesti Apostlik-Öigeusu Kiriku ülemkarjaseks ülipühitsetud metropoliit Stefanus. See sündmus pani aluse EAÖK sibipärasele arengule ning kuna sellele järgnenud kümme aastat sisaldavad palju meenutamisväärselt, loodame neil teemadel kõnelda ka järgmises Metropoolias. Seekordse numbri jaoks palus toimetus nimetatud sündmuse tähtsust ja tähendust mõtestada ülempreestritel Ardalion Keskküllal ja Mattias Pallil. Küsimused vaimulikele puudutasid nii EAÖK olukorda enne metropoliidi ametisse astumist, raskusi, mis kirikupeal sel ajal ületada tuli, kui ka tema edasist tegevust meie Kiriku üleselhitamisel.

Ülempreester Ardalion Keskküla:

Metropoliit Stefanuse ametisse astumisega sai meie Kirik hakata end taas üles ehitama ning liikuma stabiilsuse suunas. Olgu siinkohal meenutatud, et lõplik otsus EAÖK taastamist soovivate koguduste lahkuks Moskva võimu alt sündis 1993. aasta 17. novembril toonase piiskopkonna üldkoosolekul Nevski katedraali keldris, nn keldrikoosolekul. Sellele järgnenud aastad sisaldasid aga palju määramatust ja vaidlusi mitte ainult EAÖK metropoliidikandidaadi üle, vaid ka muudel teemadel. Kas või näiteks varade tagastamise teema on läbi aegade olnud suur valupunkt. Tollal võis EAÖK taastamise kontekstis rääkida isegi kahest erinevast kirikusisesest mõttelaadist: diakon Aifal (praegu ülempreester Aleksander) Sarapiku ja Henn Toso ümber koondusid need, kes nägid üleselhitustöö võimalusi paljus just poliitilisel pinnal, ning mina olin koos nendega, kes püüdsid lähtuda eelkõige kiriklikkusest. Küllap tuleb aga tödeda, et vajaliku tulemuse andsid erinevad liikumised kokku, sest vaevalt oleks Konstantinoopoli patriarch üksnes politiseeritud seisukohtade korral olnud nii positiivselt meelestatud. Nüüd saavutati aga see, et meist huvituti kui kirikuinimestest ning patriarhi Soome-külastuse ajal toimus meil Helsingis kohtumine, kuhu läksime ühte meeskonnana. Kui me oleksime jäänud vastanduvateks gruppideks, poleks meid ilmselt vastugi võetud. Aktiivseks Soomega suhtlejaks oli toona isa Aleksander ja ka

patriarhiga kohtumise korraldamine toimus arvatavasti tema initsiativil. Patriarh mõistis, et Eesti Kirikus on autonoomia taastamise tahe olemas ja nii hakkasid protsessid idanema. Esmalt saime Soome peapiiskop Johannese näol *locum tenens'i*. Sellest ajast alates on meie Kirik olnud ühtse valitsemise all, enam ei saanud keegi üksnes enda nimel esineda ning n-ö grupeeritud hakkasid hajuma. Soome Kirikust saime aeg-ajalt ka rahalist toetust ning teenistusrõivaid ja kirkutarkuid.

Muidugi olid toiminud vaidlused ka sel teemal, kas piiskop peab tulema väljastpoolt Eestit või oleks meil endalgi väärakaid kandidaate. Põhjaliku selgitustöö tulemuksena jäi siiski peale seisukoht, et meil endal sobivat kandidaati ei ole. Sellele järgnesid arutelud, kuidas kirikupead üldse valida, kas Kiriku täiuse moodustab kohapealne kirikurahvas või on täiskogu õigusjärglane siiski välissinod. Kuna kohalikku hierarhiat jäi siiski polnud, jäigi peale teine lähenemine.

Locum tenens hakkas neid asju ajama ning 1997. aastal tegigi piiskop Stefanus Eestisse oma esimese visiidi. Ega me ju alguses teadnud, et temast saabki meie ülemkarjane, esialgu tuli ta kohaliku olukorraga tutvuma ning Oikumeenilise Patriarhaadile raportit tegema. Ta joudis mõne kuu jooksul hulgaga kogudusi läbi käia ning end olukorraga põhjalikult kurssi viia. Meile ta meeldis ja ka tema sõnum meile oli optimistlik, andes lootust, et asjad hakkavad edenema.

Isikuomaduste poolt on metropoliit Stefanus olnud järjekindel ja selge joonega, samas ei aja ta asju mitte ägedusega, vaid tasase stiiliga. Tema põhimõtteks on ikka olnud see, et armastus peab valitsema ja selle töekspidamise valgel on ta paljudele meiepoolsetele küsitavustele ja eksimustele vaadanud leebelt ja kannatlikult. Loomulikult on ta selle kümne aasta jooksul aeg-ajalt ka plahvatanud, nagu Jeesuski, et „Kui kaua pean ma kannatama teiega?” Seejuures on ta aga alati konstruktivse lähenemisega ja tunnustab igati preestrite tööd, sest selle peal ju Kirik seisab. Nii on ta hoidnud neidki vaimulikke, kel mõnikord on pahandusi olnud.

Saatses püha Paraskeeva päeval 2006. a.

Foto: Margus Lepvalts

Minu enda jaoks oli aga juba tema esimene visiit väga tähenduslik. Tollal oli ju paljudel preestritel küsimus, milline on üldse meie kirikuelu perspektiiv. On ju üldteada, et rahvast käib kirikus vähe. Stefanus jutustas aga oma Prantsusmaa-kogemusest, kus tema teenindada oli pärts suur piirkond. Üks kirik oli seal selline, kus samuti peaegu üldse inimesi ei känitud. Ta sõitis sinna alati paar tundi varem kohale, puhas tasavaheline tollmust, küttis ja jäi ootama, tehes siis lõpuks neile paarile koguduseliikmele teenistuse, ja nii hulk aastaid. Nüüdseks on see aga öitsv kogudus, kus on üle saja aktiivse liikme. Nii süstis ta meisagi optimismi: kui ikka usuga järjepidevalt teenida, siis pilt muutub. See on väga oluline kirikupea tunnusjoon. Seetõttu peab ütlema, et metropoliit Stefanuse meile saatmisega on Jumal olnud Eesti Öigeusu Kirikule väga armuline ja tänu meie kirikupea varasemale tööle ja välismaal kujunenud suhetele ja autoriteedile on meie Kirikul olnud väga palju arangueliseid, sest seeläbi on võitnud ka meie Kiriku maine. Kui metropoliit Stefanus on Prantsusmaal, Kreekas, Küprosel ja mujal lugudeetud, ning kui ta võttis endale Eesti Kiriku asja ajada, siis järelkult tasub see ajamist. Loomulikult on sellega kaasnenud ka olulist finantstoetust, kas või Püha Platoni Seminari

tegevuse tarbeks. Vaevalt saaks see kõik olla nii, kui meie ülemkarjaseks olnuks mõni kohalik vaimulik.

Mis seal salata, mitte kõik ei suutnud kohe umbusust vabaneda ja ka metropoliit ise on tunnistanud, et on temalgi oma vead. Näiteks peab ta oma nõrkuseks emotioonaalsust, mis sunnib teda vahel häält tõstma. Samas väljendab see nõrkus ju muret Kiriku käekäigu pärast, mitte isiklikku viha või nördimust, ning seda juhib ikkagi armastus, kohusetunne ja kutsumus.

Ülempreester Mattias Palli:

Soome peapiiskop Johannes tegi aastal 1996 algust meie autonoomse Kiriku üleselhitamisega, aga tema ei saanud pidevalt kohapeal viibida, samuti ei olnud peetud täiskogu, mida suurte sisevastuolude tõttu paljud ei soovinudki. Lisaks polnud Kirikul oleti ruumegi, ei metropoliidi elamispinda ega ka kantseleid, metropoliidi ametisse valiminegi toimus ju Sakala keskuses. Preestrite koosolekute jaoks me kas üürisime ruume või kohtusime Pärnu ja Tartu kirikuhoonetes. Peapiiskop Johannes oli aluse pannud hädavajalikule miinimumprogrammille, nii et korraldati juba vaimulike koosolekuid, saadeti pühadeläkitusi ja ringkirju, aga muid kohapealseid struktuure veel ei olnud.

Ometi leidsid paljud tollal pea lahendamatuna tundunud probleemid metropoliit Stefanuse tulekuga lahenduse. Selles on oma osa nii tema olemasolul üldse kui ka tema konkreetsetel isikuomadustel. Välja arvatud kaks Tartu vaimulikku, kes löid meie Kirikust täielikult lahku, tulid teised raskustele vaatamata ikkagi kaasa. See oli pikk protsess. Metropoliit suutis ka esialgsetele vastuseisjatele asju väga veenvalt selgesks teha ning tema autoriteedil ja karismal oli suur mõju. Ta oli juba kogenud vaimulik ja piiskop, nii et oskas ka võõras olukorras ja inimesi isiklikult tundmata erimeelsusi lepitada.

Stefanus käis kohalike oludega tutvumas juba 1997. aastal, seejärel olime kirjavahetuses, kuid protsesse kiirendasid veel kaks sündmust. 1998. aasta maikuus valiti Kons-

Ristikäik Saatses püha Paraskeeva päeval 2006. a.

Foto: Margus Lepvalts

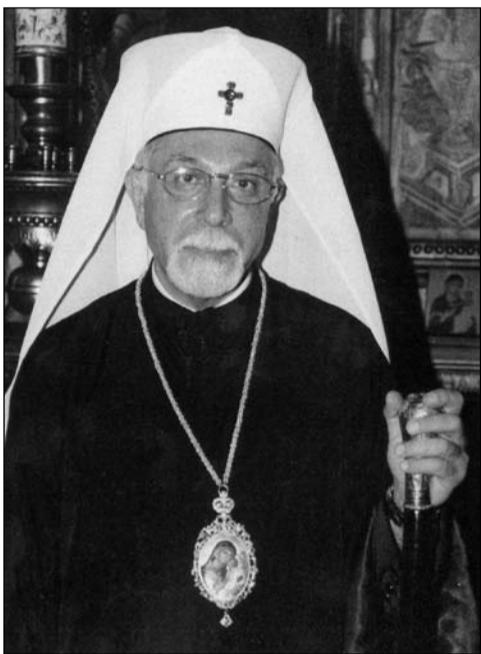
Liturgia Vene tn kabelis 2001. a.

Foto: Gennadi Baranov

Palmipuudepüha 2003. a. Siimeoni ja Hanna kirikus.

Foto: Gennadi Baranov

1999. a. Tallinna Issanda Muutmise kirikus.

Stefanuse kandidatuuri. Ilmselt arvestati nii tema energilistust kui ka seda, et tal oli rikkalik kogemus elust eri kultuuride piiril, väga traditsioonilisest keskkonnast tulnul oleks Eestis olnud väga raske. Nagu juba öeldud, oskas metropoliit inimestega hästi suhelda, samuti riigivõimude ja Kirikust väljaspool seisjatega. Nii sisevastuolude lepitamisel kui ka metropoliidi kohanemisel meie poliitilise maaistikuga oli suur roll ka isa Aleksander Sarapikul. Suured teened meie Kiriku ees olid Lennart Meril, ka paljud teised väljapaistvad poliitikud toetasid meie Kiriku autonoomiat.

Lisaks heale suhtlusokusele tuleb esile tösta ka metropoliidi nõudlikkust. Ta nõub järjekindlust ja kindlate eesmärkide nimel pingutamist. Nii määratles ta kohe ülesanded, näiteks selle, et tuleb pidada täiskogu. Johannese ajal oli küll loodud täiskogu ette valmistav komisjon, aga sisevastuolude tötту polnud seda seni saanud pidada, metropoliit Stefanus seadis aga kindlad sihid ja viis need läbi. Samuti nõudis ta vaimulikelt algusest peale selgemat distsipliini. Varem inimesed võib-olla ei teadnudki, kuidas ühel või teisel juhul toimida, nüüd aga loodi teatav korraastatus, tekkis selgem elurütm ja distsipliin, mis loid üldse eeldused Kiriku taastamiseks nii vaimulikes kui ka olmelistes küsimustes. Olgugi Prantsusmaal olukord pisut teistsugune, oli metropoliit lähedalt näinud, mismoodi tegutseb Õigeusu Kirik lääne ühiskonnas. Muidugi oli tal vaja sisse elada ja eks esinenud ka nii kultuurilisi, keelelisi kui ka temperamendierinevustest tulenenud mittemõistmissi. Aga ta oskas juhendada küsimustes, mis olid meile kas täiesti uudsed või milles Moskva-aegsetel ülemkarjastel ei saanudki olla kogemust.

Paasi 2005. a. Siimeoni ja Hanna kirikus.

tantinoopolis piiskopiks Tartu Uspenskikooguduse ülempreester Simeon Kružkov, kes aga samal aastal suri. Teiseks käisime koos peapiiskop Johannesega Genfis sinodit ette valmistasval kokkusaamisel, kus töösi teravalta üles vastuolu Moskva Kirikuga ja kus ka küsiti, mismoodi siis ikkagi üks ja sama kirikupea esindab nii Soomet kui ka Eestit, mispeale Johannes tödes, et on tulnud aeg ametisse seada kohapealne ülemkarjane. Ehkki kõne all oli teisigi kandidaate, näis Oikumeeniline Patriarhaat soosivat just

Kirku olemisalus on ikka üks ja seesama, igal ajastul, igas ühiskonnas, see oli niimoodi I sajandil, XI sajandil ja on ka XXI sajandil. Kuna aga Kristus sai lihaks ja käskis kuulutada evangeeliumi kõigile inimestele ja kogu loodule, tähendab see, et kogudus peab igal ajal igal maal iga rahva seas valima kõige kohasemad väljendusviisid, vastasel korral võib sõnum rahval mööda külgi maha joosta. Just seetõttu on väga oluline, et metropoliit Stefanus kannab endas kultuurilist arusaamist, kuidas just tänapäeva

4. mai 2007. a. Siimeoni ja Hanna katedraalkiriku pühitsemine.

Foto: Gennadi Baranov

2006. a. 27. det. Stefanuse päeva tähistamine.

2008. a. oktoober Siimeoni ja Hanna Jutadega.

euroopalikus kontekstis ortodokksina elada ja Kirikut juhtida. See on väga tähtis. Loomulikult mõjutavad ka inimlikud tegurid, sest mõistmatuseni range või ükskõikuseni leebe ülemkarjane võinuks meie Kirikule väga palju kahju teha: ühestoleks lihtsalt eemale pörkutud või oleks tekkinud lisapingeid, teine oleks aga võib-olla olemasolevatele halbadele tendentsidele veelgi hoogu juurde andnud. See on suur tarkus, intuitiivne ja emotiooniline äratundmine, kuidas igas konkreetses olukorras Kirikut,

piiskopkonda või kogudust juhtida. Nii metropoliidi isikuomadused kui ka kultuuriline taust võimaldavad seda väga hästi teha. Mittemõistmissi esineb ju ikka, aga see on sama paratamatu kui abieluski. Ka kõige suurema armastusega abielus on oma tülid ning kuna ka Kirik ja ülemkarjane on ühte laulatitud, on sealgi mittemõistmissi, aga tähtis on üldine suund.

Küsindud ja üles kirjutanud Madis Kolk

JUBA, AGA VEEL MITTE

Ülempreester John Breck

Kristlik elu ja usk on täis mitmeid paradokse. Kirikuisad kutsusid neid „antinoomiateks“ – need on mõtted ja ideed, mis näivad olevat vastuolulised, kuid pole seda mitte. Need lihtsalt ei vasta inimaru harilikele kategooriatele. Kõige ilmsem on muidugi ülistus, millega me austame Maarjat, Jumalasünnitajat, kes kandis Jumalat oma üsas. Me ülistame teda „Ema-Neitsina“ ja „abelutundmatu Pruudina“.

Teine paradoks on see, mida me kutsume „eshatoloogiaks“, viimsete ajade õpetuseks. See puudutab näiteks hinge ja keha vahekorda pärast surma, individuaalset ja üleüldist ülestõusmist, viimset kohtupäeva, paradiisi ja põrgut, taeva ja maa „uut loomist“. See teoloogiavaldkond on paradoksaalne vähemasti kahel põhjusel. Esimene on, et see ei käi mitte mõödunud ega olevaste, vaid tulevaste ajade kohta, mis tähendab, et me peame selgelt eristama seda, mida Jumal on tuleviku kohta ilmutanud, ja seda, mis on lihtsalt inimlik oletus selle ilmutuse kohta. Tulevik ei ole „ajalooline“, ta ei allu seega tavapärasele aegade järgnevusele. Prohvetlik ettekuulutus liigub olevikust tulevikku, tema tugipunktiks on jumalarahva vahetu kogemus, nii et see on pigem hinnang praeguse oleviku kohta kui ennustus selle kohta, mis on

tulevikus, isegi kui see hinnang kõlab ähvarduse või lubadusena, mis peab alles hiljem teoks saama. See, mida me kutsume eshatoloogiaks, liigub aga tulevikust olevikku. Ta rõhutab aegade lõppu ja annab meile pidepunktide – mõttide, vördpilte ja mõisteid –, mis kirjeldavad meie liikumist jumalariigi poole. Vähemasti niimoodi esitatakse seda asja teoloogiaõpikutes.

Eshatoloogia teine, paradoksaalsem aspekt on tema teostumine, s.t millal ja kuidas need tulevased sündmused kristlikus elus ja kogemuses kätte jõuvad. Jeesus kuulutas, et Tema isikus „on aeg täis saanud ja Jumala riik on lähetatud“ (Mk 1:15). Püha Vaim laskus alla ja pani alguse kirikule, ülestõusnud Isanda ihule (Ap 2) ning apostel Paulus kinnitab: „nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus!“ (Gl 2:20). Need ja paljud teised kirjakohad, nagu ka Jeesuse tähendamissõnad jumalariigi kohta viisid teoloogid mõtteli, et eshatoloogia on põhiliselt „olevikus“ ja on juba teostunud. Me läbime elu Kristuses kristlikus kogukonnas ning kogeme seda sakramentideoaduses. Me oleme surma selja taha jätnud, kuna me oleme ristitud ja sealabi „ueks loodud“ või „uesti sündinud“ uues elus, mis jätkub igavesti (vrd Rm 6:4-11, Ef 2:4-6, Tt 3:4-7). Tänu Kristuse ristisurmale ja ülestõusmissele on kõik nüüd teoks saanud ja me oleme sisenenud uude ellu, olles saanud „Jumala lasteks“ (vrd Jh 1:12-13). Ühesõnaga, kui järgida sel-

les suhtes Johannese evangeeliumit, siis „igavene elu on praegu“.

Ometi räägitakse Piiblis lakkamatult tulevastest ülestõusmisest ja kohtumõistmisest, mis on eelmäng meie vastuvõtmisele „taevasesse asupaika“ (vrd Jh 5:28-29; 14:1-4; Rm 6:5; Gl 5:5; Fl 3:20-21; Hb 10:23-31; Ilm 20-22 jt). Selles sihis on eshatoloogia niisiis selgelt „tulevik“, mis peab veel teoks saama. Alus sellele pandi Jumalapoja surma ja ülestõusmissega ning kõik, kes on Temasse jäänud ning vastu võtnud Tema Vaimu annid, elavad uuenevas usus, mida väljendavad armuteod. Kuid see teokssamine saab teatavaks alles pärast surnute ülestõusmist ja viimset kohtumõistmist, mis viib hukatusse või igavesse ellu (Jh 5, Mt 25).

Neid näivaid vastuolusid ei saa kuidagi loogiliselt lepitada, sest nad on mõlemad õiged. „Eshatoloogia“ on korraga „tulevane“ ja „olevane“. Kiriku elus on jumalariik olevikuline, kuigi selle teokssamine alles käib. Me oleme koos Kristusega surnud ning me töusime ristimisveest „uele elule“, kuid silmapiiriini kulgev tee nõuab pidevat askeetlikku võitlust, lakkamatut meebleparandust ja isetuid armutegusid Kristuse enese eeskujul.

Näitamaks seda pinget oleviku ja tuleviku vahel, rääkisid isa Georgi Florovski ja mitmed teised „algatatud eshatoloogiast“. „Viimsed asjad“ on täielikult

kohalolevad ja ligipäasetavad, kuivõrd nad on tarvilikud meie lunastuseks. Et väljendada seda lunastavat armu ueksloodud eksistentis, on vaja siiski teatavat küpsust Pühas Vaimus: „armastust, rõõmu ja rahu“ ning kõiki „villju“, mida Vaim oskab meisse panna, et muuta meid „Jumala palge järgi“.

Niisiis pole kehtiv ütlus „kui oled korra päästetud, oled alatiseks päästetud“, juhul kui sellega peetakse silmas, et lihtsalt ühekordsest avalikust usutunnistamisest piisab, et tagada meile ligipääs jumalariiki. Me tavatseme oma evangeelsetest protestantidest vendadele ja õdedele ette heita sellist lihtsustatud lähenemist pääste salasusele. Kuid me kipume ise käituma nii, nagu kuulus see ka õigeusu usutunnistusse. See on loomulik, sest me oleme inimesed. Kuid see, mis on „loomulik“, on samuti langenud ja vajab lunastust.

Kui me peaksime lähemalt vaatlema seda, mis näib olevat keerukas teologiline kõnepruuk, ning püüdma tuua seda igapäevakeelde, peaksime muutma „eshatoloogilise mõtiskluse“ palveks. Tuleb lakkamatult tänada ettehooldust sõnulseletatamu armuanni eest, mis on juba andnud meile pääste Kristuse teguvuse ning Vaimu väljavalamise kaudu. Samal ajal peame paluma Jumalalt joudu, tarkust, alandlikkust ja julgust viia rahus ja murdumatus usus lõpule oma viibimine „viimsete ajade“ seas ja kokkupuutes nendega.

KOMMENTAARID SUURE NÄDALA PEAMISTELE JUMALATEENISTUSTELE

Isa Gabriel

Laatsaruse laupäev

Liturgiliselt algab suur nädal palmipuudepühale eelneval päeval, Laatsaruse laupäeval. Kas mälletate: Betaanias elas Kristuse sõprade pere, kelle juures Talle meeldis peatuda. Selles peres oli kaks õde, Marta ja Maarja, ning vend Laatsarus. Kuid juhtus, et Laatsarus suri ja pandi hauda. Samal ajal joudis Jeesus Betaaniasse ja nuttes ülesid õed talle: „Õpetaja, kui Sina oleksid siin olnud, poleks Laatsarus surnud.“ Selle peale käis Sellel, kes Jumalana on elu ja surma Isand, südamest läbi värin nagu inimesel ja Ta ei suutnud pisaraid tagasi hoida. Ning juudid Tema ümber ütleid: „Vaadake, kuidas Ta teda armastas.“ Siis äratas Ta Laatsaruse surnuist, nagu Ta oli teinud inimesi terveks igast hagupest ja igast vaevusest, mis Tema ette toodi.

Issanda pisarad on meile tohutuks õppetunniks, õppetunniks Kristuse inimlikkusest. Kristus, Jumal ja inimene, võib nutta. Kristus, Jumal ja inimene, võib surma ees ahastusest väriseda. Tuletage meelde Ketsemani aeda: „Isa, kui see on võimalik, siis mingi see karikas minut mööda.“ Kristus võib tunda peaaegu meeleteid. Nagu Kolgatal: „Mu Jumal, mu Jumal, miks sa mu maha jätsid?“ Sellepärast on see Jumal, meie Issand, Jumal ja inimene, inimeste vend. Sellepärast me teame, et meie pisarate, ahastuse ja meeleteite sügavuses on Ta kohal ja jääb meie vennaks, sest vähemalt Tema suudab mõista.

Me ei pea häbenema oma pisaraid, oma kannatust, oma meeleteid ja isegi mitte oma patte. Me loeme evangeeliumist, et tänu oma viletususele, vaesusle, haigusele kohtasid Kristust pimedana sündinud mees, jalutu mees, patune Maarja Magdaleena ja Samaaria naine, see põlatu. Milline õppetund meile, kui me oma vendade kannatustele lisame solvangud, põlguse, halvakspanu, inimliku hukkamõistu, alanduse või lihtsalt ükskõiksuse.

Palmipuudepühä

Palmipuudepühal, nagu te teate, meenutatakse Kristuse vöidukat Jeruusalemma sisse sõitmist, mida saatsid rahvahulga ja laste hüüded: „Au olgu Taaveti pojale, Hosianna, õnnistatud on see, kes tuleb Issanda nimel.“ Samad sõnad, mida me igal oma liturgial laulame: ladina keeles *sancus*, kreeka keeles *erchomenos*, slaavi keeles *grjadi*. Lapsed hoidsid sel päeva käes palmioksi, millest tuleb ka püha nimetus. See on põhjuseks, miks mõnedes õigeusu kirikutes, eriti araabiakeelsetes maades, on palmioksi hoidvate laste ristikäik väga levinud tava.

Palmipuudepühä õpetab meile mitmesuguseid asju. Esmalt seda, kui muutlik meel on Jeruusalemma rahval, kes täna hüüab „Hosianna!“ ja mõne päeva pärast: „Löö Ta risti!“. See on õpetuseks meie enda muutlikkusest. Ainult Issand Jumal on oma ustavuses ja armastuses muutumatu, eriti ja eelkõige aga just siis, kui Ta tundub meile osavõtmatu. Ainult Jumal on täiuslik ja igavene. „Ainult Jumal on Jumalast“, ütlevalt meie islamiusulised vennad. Teiseks saame

teada, mis on selle rahva meelemuutuse põhjas. Pärimus õpetab meile, et palmipuudepühal uskus rahvas vastu võtvat Iisraeli kuningat, inimest, kes vabastab juudi rahva roomlaste ikkest. Aga see inimene – Jeesus – on lisaks ka Jumala Poeg ja kuningriik, mida Ta on tulnud meile tooma, ei ole, nagu Ta ka ise ütleb, sellest maailmast. See on taevariik, mis asub iga inimese südames, kes jumalasõna vastu võtab, nagu ütleb juba Johannese evangeeliumi esimene peatükk.

Kiriku ülesandeks pole maa peal sisesead ja inimliku korra ja voldutsemise kuningriiki, impeeriumi, mis metropoliit Antoniuse sõnade kohaselt on mõnikord olnud ka kiriku ajaloo suursuguste ja tühiste ajajärkude impeeriium. Aga nii kirikuimpeeriumi vöidukatel ajajärkudel kuid kui ka tagakiusamiste ajal või vaeuse ja isegi näilise tühisuse aegadel on kiriku ülesanne kokku võetud aujärjes, millel assetseb nii raamat hea Sõnumiga kui ka karikas Kristuse Verega. See tähendab Sóna ja Arm. Sóna ja Arm näitavad meile inimese tõelist väärust ja teevald meid terveks, koguvad uesti

kokku meie südame laalipillatud tükid, teevad meist jällegi poja ja kuningriigi pärija läbi sisemise leppimise ja rahu, südamepuhtuse ja Püha Vaimu valguse sähvatava õrnuse. See mõnikord nii õrn-valus valgus on vaatamata kõigile takistustele selle vaese kohalolu, kes on meie Kuningas ja Jumal.

Vaata, Peigmees tuleb keskösel ja õnnis on sulane, kelle Ta valvamast leiab, aga kõlbmatu on see, kelle Ta laisklemast leiab.
Katsu siis, mu hing, ennast une eest hoida, et sa surmale antud ja Kuningriigid välja lükatud ei saaks.
Ärka üles ja hüüa: Püha, püha, püha oled Sina, Jumal, heida armu meie peale Jumalasünnitaja palvete pärast.

Suure esmaspäeva hommikuteenistus (pühitsetakse palmipuudepüha öhtul)

Palmipuudepüha kui suure nädala esimese päeva öhtul peetakse kirikus väga armastatud teenistust, mida Kreekas nimetatakse *Peigmehe teenistuseks*. Teenistuse pealaal kannab endas kogu selle tähendust: „Vaata, Peigmees tuleb keskösel...“ Sama teenistus toimub ka teisipäeva ja kolmapäeva öhtul. Igal Peigmehe teenistusel loetakse üks evangeeliumi kirjakoht. Tegelikult on tege mist hommikuteenistusega.

Suure teisipäeva hommikuteenistus (pühitsetakse esmaspäeva öhtul)

Esmaspäeva öhtul loetakse katkendeid püha Matteuse evangeeliumi peatükkedest 22 ja 23:

Siis Jeesus kõneles rahvale ja oma jüngritele: Moosese asemele on istunud kirjatundjad ja variserid. Kõike nüüd, mida nad iganes teile ütlevad, seda tehke ja pidage, aga ärge tehke nende tegusid mööda, sest nad räägivad küll, aga ise ei tee! Nad seavad kokku ränki ja vaevukantavaid koomaid ja panevad need inimeste õlgadele, ise aga ei taha sõrmeotsagagi neid liigutada. [...] Aga häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, et te lukustate taevariigi inimeste eest! Ise te ei lähe sinna sisse ega lase sisse ka neid, kes tahaksid minna. [...] Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, et te maksate kümnist mündist ja tillist ja köömnest ning jäätate kõrvale kaalukama osa Seadust: õigluse ja halastuse ja ustavuse! Üht tuleb teha, kuid teist ei tohi jäätta kõrvale! Te sõgedad teejuhid, te kurnate välja küll sääsed, aga kaamelid neelate alla. [...] Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, sest te sarnanete lubjatud haudadega, mis väljastpoolt paistavad küll nägusad, aga seestpoolt on täis surnluid ja kõiksugust roisku! Nõnda paistate ka teie inimestele õigetena, aga seestpoolt

olete täis silmakirjatsemist ja ülekokut. Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, sest te ehitate prohvetite hauamärke ja ehite õigete hauakambreibid ja ütlete: „Kui meie oleksime elanud oma esisade päevil, siis meie küll ei oleks olnud nende kaasosalised prohvetite vere valamisel.“ Nõnda te tunnstate ise eneste kohata, et teie olete prohvetite tapjate pojad. Täitke siis teiegi oma vanemate mööt! Te maod, te rästikute sugu, kuidas te võiksite põgeneda ära põrgu kohtust? Seepärast, vaata, mina läkitan teie juurde prohveteid ja tarku ja kirjatundjaid ning osa te tapate ja lööte risti ning osa te piitsutate oma sünagoogides ja jälitake neid linnast linna, et teie peale tuleks kõik õige veri, mis on valatud maa peal õige Aabeli verest kuni Berekja poja Sakarja vereni, kelle te tapsite templi ja altari vahel. Tõesti, ma ütlen teile, see kõik tuleb selle sugupõlve peale!

Mida selle jutu peale öelda? Üks mu skautidest ütles mulle kunagi naerades: „Selle peale pole midagi imestada, et nad Ta ikkagi risti loid.“ Võib-olla tõesti! Aga on ka teisi õppetunde. Need on möeldud meile, meie südametunnistusele. Muidugi tuleb järgida ka vormilist külge, tuleb püsida kiriku õpetuse rööbastel, mis viivad meid Jumala seaduse täitmisele. Tuleb kinni pidada väliskujust, aga ei tohi unustada ka Selle seaduse sügavamat sisu, kes, nagu Ta ise ütleb, eelistab halastust ohverdusele. See on veel üks õppetund, mis räägib Kristuse ja Tema sõnade terviklikkusest ja siirusest iga hinna eest.

Suure kolmapäeva hommikuteenistus (pühitsetakse suure teisipäeva öhtul)

Teisipäeva öhtul laulda kirkus Peigmehe teenistusel suure pidulikkusega püha Kassiana stihhiirat, mis tuletab meile meebleksinud naise meebleparandust, kes nüüdsest tasub oma pattude eest armastusega ja läbi pisarate taasleitud südamepuhtusega: „Ma näen, mu Lunastaja, Su pulmakoda on iluehtes, aga mul pole riitet, et sinna sisse minna. Valgusta mu hinge katet, valguseandja, ja lunasta mind!“

Suur kolmapäev on teatud mõttes suure paastu lõpp. Järgnevad Kristuse kannatamised ja ülestõusmine.

Suure neljapäeva hommikuteenistus (pühitsetakse kolmapäeva öhtul)

Suure kolmapäeva öhtul pühitsetakse paljudes õigeusu kogudustes õlitamise talitust või täpsemalt „haigete salasust“, mida katoliiklased nimetavad viimseks võidmiseks, „salvimise sakramendiks“, mida jagatakse ainult surmaohus haigetele. Millega on siis tegemist? Seda salasust, kuna tegu on salasusega, jagatakse igal aastal suurel kolmapäeval

kõigile koguduseliikmetele. Mida see tähendab? Esmalt seda, et haigused ja surm on inimelu tõelused, milles ei pääse keegi, ja ainult neile otsa vaadates jõuame Jumala abiga selleni, et neid mitte üle tähtsustada, vaid nendega leppida. Jah, haigused, jah, surm on osa täielikust inimesest. Pole nii, et ühel pool on noor ja võidukas ning teisel pool kannatav ja üksildane inimene. Kristus ei ole üksnes võitja paasapühal või ainult piinatud kannataja Kolgatal, surmaahastuse tundja Ketsemanis. Ta on täielik Kristus. Sama on ka inimesega, kes on täielik olend. Kirik, teadlikuna sellest, mis on ahaastus ja kannatused, mida inimene endas kannab, ei varja meie eest meie saatust. Kui me igal liturgial, igal teenistusel palvetame „haigete, vaevas ja vangis olijate eest“, siis kas pole surmaahastus mitte suurim, ülim vaev (*thlipsis*, nagu kreeka keeles öeldakse)? Ja veel palume me igal päeval „valuta, häbita ja rahulikku elulõppu“ ning minu arvates on imeline, et inimlike kannatuse tõelust meile nii tungivalt meelde tuletatakse just suurel nädalal, mil meenutame Kristuse, Jumala ja inimese, kannatusi. Sest tõsi, et meie kannatus ja meie loomulik vastupanu saavad koha Kristuse kannatusesse juures, Tema enese tagasipörkumises surmakannatuse ees („Mingu see karikas Minust mööda“, ütleb Matteuse evangeelium) võib viia meie usu selleni, et mõistame, mida tähendab Tema kohalolu, Tema inimese kogemus ajal, mil meil on vaja, et Tema aitaks meil meie risti kanda.

Haiglates vapustab mind sageli just haigete tohutu üksindus, eraldatus oma kannatusesse, võõrandumine maailmast, mis neid seni oli ümbritsenud. Isegi kui neid küllastatakse hoolimisega ja sageli, on haige siiski teine. Ta teab ja arvab, et keegi ei saa teda tõeliselt mõista, asetada end tema asemele. Aga see pole nii: tänase salasusega on kogu kirik koos haige inimese, selle üksildase kannatajaga. Tema juures on kogu pühakute hulk maailma algusest kuni aegade lõpuni, askeetide, märtrite (kellel on samuti oma kogemus) hulk ja teatud mõttes võetakse ta nende hulka. Nemad mõistavad teda täieliku, üli-ma kaastundega, mida tunneb Jumal oma lapse suhtes, selle kaastunde, selle mõistmisega, mida me oma üksinduses nii väga vajame ja mille järelle me igatseme. Esimesena pühade hulgas seisab Jumalaema, süda risti jalamil mõõgast läbi torgatud, aga ka õrnuse ja kaastunde Ema, keda bütsantsi ikoonimaalijad kutsuvad *Panagia Eleusa* või ka *Glykophilusa*, Õrnuse Ema, õrna emasuudluse Neitsi. Nii küllastab, toetab, armastab haiget inimest kogu kirik Issanda enda kohtumõistmise järgi: „Ma olin haige ja te tulite Mind vaatama“. Nii on kogu kirikul tema jaoks varuks halastaja samaarlase vennalik ja tõhus hoolitus, milles tänasel teenistusel evangeeliu-

mist loeme (püha Luuka evangeeliumi 10. peatükk), hoolitus, mis vastandub nende inimeste jäisele ükskõiksusele, kes haavatud meest nähes temast mööda läksid, nagu jutustab evangeelium. See on meie jaoks kaastunde kool, teise kohalolu kool, milline ka poleks tema allakkäik või vletsus. Mitte ainult kool, vaid armu allikas, äratades meis õrnatundelisust, vaikust, sõnu, tegusid, mis on kui kallihinnaline õli tema haavadele.

Õli, võidmisse vahend, on Issanda halastuse sümbol, selle halastuse, mis leevendab ja teeb terveks. Ta on ka viga-gistamise, pehmendamise vahend meie haavatud südamele. Ta on selleks, et si-duda kinni haav, mis on võib-olla kõige valusam – hirmukangestuse haav. Te ju teate, mu vennad, et on lihtne arutleda usutõdede üle, kui need ei puuduta meid otseselt, siin ja praegu. Aga kui raske on surmaohus olijal hirmust mitte kanges-tuda, usaldada end Isa kättesse kantuna pühakute vennalikkusest. Jah, nagu ütleb evangeelium: „Ma usun, aita mind mu uskmatus!“ Salasuses, mida me veel ei oota, mida me veel pole kogenud, Jumala ja inimese südame kohtumise salasuses, aitab sakramendi õli õlitada hirmukangestuse hammasrattaid, teha nii, et kannatavast ihust ei saaks krigiseva vastupanu keskus, vaid et Issanda armu läbi – Issand, anna seda meile! – saaks sellest vaikse ja rahulikult Issanda pühakuju ees hääbuv õlilamp. Mis on võimatu inimesele, on võimalik Jumalale, ütleb Issand. Vennad ja öed, tuleb paluda, et elu kaalukus, surma kaalukus, kohtumise kaalukus meid ei üllataks, et teaksime ja mõistaksime neid.

Vaata, Peigmees tuleb keskösel ja õnnis on sulane, kelle Ta valvamast leiab.

Mitte asjata pole me suure nädala algusest saadik laulnud seda kirikulaulu. Peame olema ärkvel ja valvama, mitte ainult haiguste ja surma puhuks, vaid ka armu puhkadel, mida meile elu jooksul kingitakse. See valvamine on antud ülevaalt palju rikkalikumana, kui me ettegi oskame kujutada. Sest Taevane Isa teab, mida me vajame, ütleb taas püha Luukas 12. peatükis, ja aitab meil elada ja kogeda oma haigust, oma surma, aga ennekõike oma elu.

Püha Basiliuse liturgia (pühitsetakse suure neljapäeva hommikul)

Võta mind täna vastu Sinu püha öhtusoömaaja osalisena, oh Jumala Poeg, sest ma ei taha sinu vaenlaste ees seda saladust avaldada ega Sulle suud anda nagu Juudas, vaid tunnistan Sind nagu rõövel: Issand, mõtle minu peale oma kuningriigis!

Suure neljapäeva hommikul meenutame püha Basilius Suure liturgias just

püha armulaua seadmist. See laul kõlab armulaua ajal aasta läbi.

Suure reede hommikuteenistus (pühitsetakse neljapäeva öhtul)

Suure neljapäeva öhtul toimub väga armastatud teenistus, mis kannab nimeust *Issanda pühade ja päästvate kannatusete teenistus* või *kaksteist evangeeliumi*, millega meenutatakse Kristuse kannatuslugu. Sellel teenistusel osalevad haridusega kõik õigeusklikud, isegi need, kes muidu korrapäraselt kirikus ei käi. Selle teenistuse tekstdid on äärmiselt liigutavad. Siinkohal mõned neist, mis õigeusklikele on hästi teada ja milles meenutatakse just meie Issanda kannatusi:

Täna ripub ristipuul see, kes maa vete peale rippuma pani; kibuvitsakroon pannakse pähe sellele, kes on inglite Kuningas; pilke purpurmantliga ehitakse see, kes taevast pilvedega ehib; kämblaga lüüakse seda, kes Jordanis Aadama lunastas; Koguduse Peigmees lüüakse naeltega risti külge; Neitsi poega pistetakse odaga. Meie kummardame Su kannatamisi, oh Kristus! Näita meile ka oma ausat ülestõusmist!

Auväärt Joosep võttis Su kõigepuhtamaihu puu pealt maha, mähkis ta puhaste linaste riiteisse kallite rohtudega ja paniselle uude hauda. Kui Sa alla läksid surmale, oh surematu Elu, siis surmasid Sa põrguhaua oma jumaliku valgusega. Ja kui Sa surnud maa alt üles äratasid, siis hüüdsid kõik taevaväed: Eluandja Kristus, meie Jumal, au olgu Sulle!

Viimane tekst on väga kuulus laul „Auväärt Joosep” (slaavi keeles *Blagoobraznōi Jossif*), mida laulda kõigil suure reede teenistustel, eriti aga hommiku- ja öhtuteenistusel, mida kutsutakse *Apokathelosis* või ristilt maha võtmise.

Suure reede öhtu

Suure reede öhtul toimub üks samuti äärmiselt populaarne teenistus, mis kannab nimetust *Kristuse matmine* (*epitaphios*), millele järgnevad „*Issanda sumalaulud*”. Tegelikult on tegu vaikse laupäeva hommikuteenistusega ja selles on juba näha Issanda enda lubatud Kristuse ülestõusmise etteilmumist. Kreekas korraldatakse selle teenistuse raames linnades ja külades ristikäike, kus kogudused kokku saavad. Suurtes

linnades saadab ristikäiku sõjavägi, andes matuserongile sõjaväeliselt au, nagu riigijuhtide matustel. Salmide ja Kristuse surmalaulude laulmine on tuttav kõigile õigeusklikele.

Kui koor laulab: „*Salvitoojad naised, kes väga vara tulid, valasid salvi Su haua peale*”, siis piserdavad piiskopid ja preestrid rahvast roosivett sisaldava veega, seejärel piserdatakse lilli, millega inimesed on rikkalikult kaunistanud „*kirsttu*”, mis kujutab Kristuse hauda, ning lilled jagatakse laialt kõigile osalejatele nagu palmipuudepühal pajuoksad. See on Issanda võit surma üle.

Oh Kristus, Sind – Elu –, pandi hauda; inglite väehulgad ehmatasid ja kiitsid Su alandumist. [- -] Kuidas surend Sa, oh Elu? Kuidas oled Sa hauas? Sa kaotad surma valitsuse ja päästad surnud põrguhauast. [- -] On kohus kiita Sind, Eluandja, kes Sa oma käed ristil välja sirutasid ja Vaenlase väe murdsid. [- -] Iga sugupõlve rahvas toob laulu Sinu matmise auks. [- -] Salvitoojad naised, kes väga vara tulid, valasid salvi Su haua peale. [- -] Oh mu Kolmainus Jumal, Isa, Poeg ja Vaim, halasta maailma peale.

Suure laupäeva hommik

Suure laupäeva hommikul on ülestõusmispühad juba peaegu käes. Liturgia ajal, enne evangeeliumi lugemist, võetakse ära tumedad teenistusriided ja panakse selga valged, ning tumedad katted kirikus vahetatakse valgete vastu. Kui koor laulab Vana Testamendi salmi: „*Jumal, tõuse üles ja mõista kohut maa peale, sest Sina saad pärisoska kõikide rahvaste seas*”, on Kreekas tavaks, et vaimulikud puistavad kirikusse loorberilehti, sest Issand, nagu ütleb liturgia, on surma ära võitnud ja auhiilgusega ehitud.

Sageli ristitakse usuõppijaid just sellel laupäeval liturgial ja eelkõige kõlab sellel suurepärane laul: *Olgu vait iga inimene ja seisku hirmu ja värisemisega ja ärgu mõtelgu midagi, mis maine on. Sest vaata, kuningate Kuningas ja isandate Isand tuleb ennast ohverdamaja usklikkudele roaks andma. Tema ees käivad kõik inglite väehulgad, valitsused ja meelevallad, mitmesilmalised keerubid ja kuuetiivalised seeravid, kes oma nägu kinni katavad ja laulavad: halleluja, halleluja, halleluja.*

„Foi de Pretre”, Omorfia 1997.

PÜHA SIIMEON UUSTEOLOOGI 2. ÜLESTÖUSMISJUTLUS

Vennad ja isad, kätte on jöudnud paasa, Kristuse ülestõusmisse röömupäev, mis saabub ühel korral aastas. Kuid neile, kes mõistavad selle sündmuse varjatud tähendust, saabub see järjestikku iga päev. Kätte on jöudnud paasa, et täita meie südamed röömu ja tänutundega ning vahetada välja suure paastu pingutused, pakkudes lohutust meie hingedele.

Pöördugem siis tänuga Jumala poole, kes aitas meil ületada paastumere lained ja saatis meid tänutundest täidetult Tema ülestõusmisse sadamasse.

Vaatame, milline on see ülestõusmisse salasus, mis saab osaks neile, kes seda ihkavad; kuidas meie sees Kristus hauda asetatakse, kuidas Teda meie hingega ühendatakse ja kuidas Ta üles töuseb, meidki üles ärataades.

Kristus, meie Jumal, kes riputati ristile, naelutas sellele ka kõik maailma patud (Kol 2:14) ning laskus surma maitstes põrguhaua sügavustesse. Ja nii nagu Kristus surmavallast tööstes pöörduus tagasi oma kõigepuhtamasse kehasse – mida Ta ei olnud kunagi hüljanudki –, töoris üles ning mõne aja möödudes suure auhiilgusega taevasse läks, täpselt samamoodi pöördusimise ka meie maailmast ja laskusime Issanda kannatuse eeskujul kahetsuse ja alanduse hauda. Nüüd laskub Tema ise taevast meie kehasse nagu hauda, et ennast ühendada meie vaimelt surnud hingedega ja äratab need üles. Nii on igaühele, kes koos Temaga üles töisis, antud vőimaluse näha Tema äraseletamata ülestõusmisse au.

Seega on Kristuse ülestõusmine ka meie ülestõusmine. Kuid kuidas saab töusta see, kes pole kunagi pattu langenud (Jh 8:46) ja kelle au pole vähimalgi määral määritud, nagu ütleb pühakiri? Ja kuidas oskame me ülistada Teda, kes on ülikiidetud ja valitseb kõiksust (Ef 1:21)? Kristuse ülestõusmisse au on ka

meie au, eelkõige seetõttu, et Kristus oli täiuslik inimene ja kõik, mida Ta meie sees täide viib, on ka Tema enese sisse kirjutatud.

Hinge ülestõusmine on selle ühendamine eluga. Nii nagu surnud keha ei saa elavaks, kui ta ei ole endasse vastu võtnud elavat hinge ja sellega vahetult ühendatud, ei saa ka hing elada üks, kui ta ei ole end jäätitud ühendanud Jumalaga, kes on töeline ja igavene elu. See tähendab, et hing on seni surnud, kuni saab teadlikult, nähtavalta tunnetatavalta ühendatud Kristusega, ehkki küll ta võib oma loomuselt olla vaimne ja surematu.

Suurem osa inimestest usub Kristuse ülestõusmisse, kuid väga vähe on neid, kes seda selgelt näevad. Ja see, kes pole ülestõusmist näinud, ei tea ka kummardada Jeesust Kristust kui meie Issandat. Sama tunnistavad meie igapäevased palvesõnad, milles ei öelda „*Kristuse ülestõusmisesse uskudes*”, vaid hoopis „*Kristuse surnuist ülestõusmist nähes, kummardagem püha Issandat Jeesust, kes üksi ilma patuta on...*”

Kuidas küll lubab Püha Vaim meil nüüd öelda, et oleme näinud midagi sellist, mida me ei saanud kuidagi näha, sest Kristuse ülestõusmine leidis aset ükskord tuhande aasta eest, pealegi

ilmu ühegi pealtnägija juuresolekuta? Võib-olla lubab pühakiri meil valet tunnistada? Kindlasti mitte – ta lubab meil tunnistada töde, sest Kristuse ülestõusmine leiab aset iga uskliku sees ja mitte ainult ühe korra, vaid igal ajal. Valitseja Kristus ise töuseb meie sees üles ja seda sündmust ümbritsev jumalik loomatu valgus on ere otsekui välk. Meie enda vaimuvalgus toob meie ette Kristuse ülestõusmise ning annab vőimaluse näha Ülestõusnut ennast. Sellepärast me ka ütleme: „*Jumal on Issand ja Tema on meile ilmunud*”.

Järelikult näevad need, kellele ilmub ülestõusnud Kristus, Teda oma vaimseste silmadega. See on nii, sest kui Ta saabub meie juurde läbi Püha Vaimu, äratab meid surnuist üles ja elustab, saame me tänu jumalikule armule näha Teda – surematut ja hävinematut – iseenda sees elavana. Ja siis saame me täiesti teadlikuks sellest, et oleme koos Kristusega üles töusnud ja koos Temaga au sisse jöudnud, nagu tunnistab pühakiri.

Uuskreeka keelest tõlkinud
Edith-Helen Ulm

Pildid: www.eikonografos.com

Paasaikoonid

Õigeusu ikonograafia tunneb erinevaid Kristuse ülestõusmisse kujutamisviise. Varakristluse päevil kajastasid pühakujud selle sündmuse ettekuulutust Vanas Testamendis, nimelt prohvet Joona väljatulemist vaala kõhust. Seda võib kohata Rooma katakombides.

Algkristluse päevil kujutati Kristuse ülestõusmest evangeeliumilugudel põhineva inglise ilmumisena haual salvitoojatele naistele. Sellele järgneb Kristuse põrguhauda laskumise ikoon.

Need kaks ongi õigeusu kirikus tuntud ülestõusmispühade ikoonidena. Traditsioonilises õigeusu ikonograafias ei esitata iialgi Kristuse ülestõusmisse konkreetset hetke, sest evangeeliumid ja kiriku traditsioon ei kõnele sellest ega ütle, kuidas see toimus.

Salvitoojate naiste ikoon

Kristuse ülestõusmisse salaasi jäab inimõistusele kättesaamatuks. Pühakuju väljendab sama, mida kirjeldab evangeelium ja kujutab seda, mida nägid pühapäeva varahommikul hauakambris juurde tulnud Maarja Magdaleena, Jaakobuse ema Maarja ja Salome. (Mt 28:1-4).

Evangelist Matteus kirjeldab, kuidas haua juurde tulnud naised olid tunnistajaks maavärinale. Nad nägid Issanda inglit taevast laskumas ja kivi haua eest ära veeretamas, samuti hirmunud vahimeli. Kuid ei nemad ega ka valvurid olnud tunnistajaks Kristuse ülestõusmise. Evangeeliumi kohaselt ei veeretanud ingel haua ukse eest kivi kõrvale mitte selleks, et üles tõusnud Kristus saaks välja tulla, vaid näitamaks, et Teda pole enam seal: „Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud,” ütles ta naistele, et need, kes olid näinud „ristilöödud Jeesust”, näeksid omaenda silmaga tühja hauda.

Ikoon kujutab tühja hauakambrit, kus lebavad surilinad. Nende kõrval seisavad salvitoojad naised. Kivi peal istub kas üks või kaks valges rõivas ingliti, näidates naistele kohta, kus Kristuse keha oli lamanud.

Teatavasti räägivad evangelistid erinevalt nii naiste kui ka inglite hulgast, nende arv varieerub sõltuvalt sellest, millisel evangeeliumil ikoon põhineb. Need erinevused ei tähenda aga vastuolu.

Kristuse ülestõusmine toimus hommikul pärast seitsmendat päeva, nädala esimese päeva alguses. Seega tähistatakse nädala esimest päeva kristlikus maailmas kui hauast tõusnud uue elu algust. Esimesed kristlased ei nimutanud seda päeva esimeseks, vaid ka-

Salvitoojate naiste pühakuju.

heksandaks, kuna see on pärast hingamispäeva, seitsmendat päeva, ning on ülevaim kõigist päevadest.

See ei ole ainult meenutus päevast, mil tegelikult leidis aset Kristuse ülestõusmine, vaid ka tulevase igavese elu algus ja uuenedud loodu ettekuulutus. Kirik nimetas seda „kaheksandaks loomispäevaks”. Nii nagu esimene loomispäev oli ajastute alguseks, on Kristuse ülestõusmine alguseks päevadele väljaspool aega ning osutuseks tuleva elu müsterruumile, taevasele kuningriigile, kus Jumal on „kõik kõiges”.

Kristuse põrguhauda laskumise ikoon

Kiriku õpetuse kohaselt on Kristuse laskumine põrguhauda seotud lunastusega. Kuna Adam oli surnud, pidi tema loomuse omandanud Lunastaja alanduma sama sügavale, kui Adam oli laskunud. Olgugi et evangelistid ei ütle selle salapärase sündmuse kohta midagi, räägib sellest Peetrus nii oma nelipühijutluses (Ap 2:14-39) kui ka oma esimeses kirjas (1Pt 3:19). Ta ütleb: Kristus läks ja kuulutas vangis olevaile vaimudele.

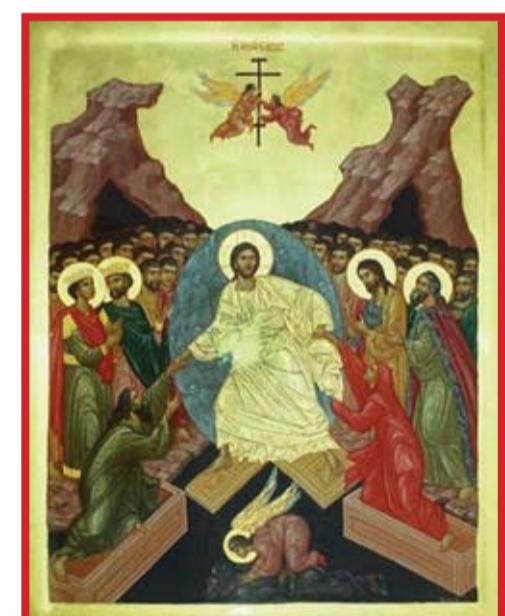
Kristuse võit surmavalla üle kui Aadam ja Eeva ning kõigi Vana Testamendi tõsiuslike vabastamine on suure lau-

häbi ja karistuse märk, vaid surma ära-võitmise sümbol. Parema käega tõstab Ta hauast üles Aadama, tema järel tõuseb palves ühendatud kätega Eeva. Mõnel ikoonil tõstab Kristus mõlema käega hauast Aadama ja Eeva.

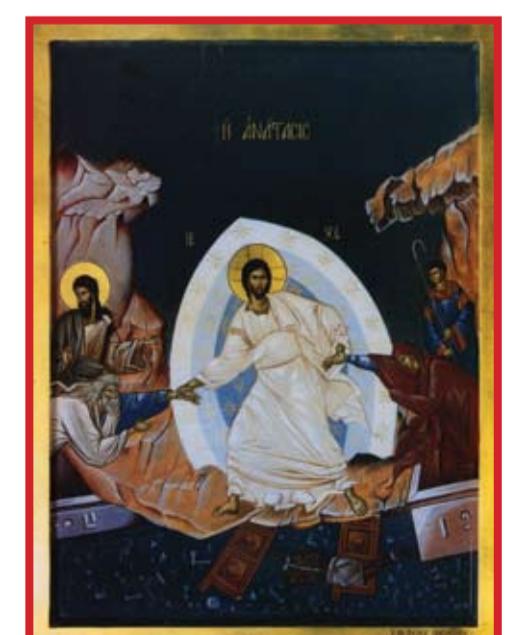
Kristus vabastab meie esivanemad ja koos nendega kõigi nende hinged, kes ootasid usus Tema tulekut. Seetõttu on ikooni servades kujutatud Vana Testamendi pühakuid ja prohveteid. Vasakul on kuningarüüs ja kroonidega kuningad Taavet ja Saalon, nende kõrval Kristija Johannes, kes oli Kristuse Eelkäija ka surmavallas. Paremal on Mooses ja teised usklikud.

Põrguhauda laskumine oli viimaseks sammuks Kristuse alanduseeteel. Sellega avas Ta meie jaoks taeva uksed. Vabastades vana Aadama ja koos temaga kogu inimsoo patuorjusest, lõi Ta uue elu aluse nende jaoks, kes Teda tunnistasid ja on Temaga ühendatud. Nõnda sümboliseerib Aadama ja Eeva ülesäratamine ikoonil kogu inimkonna tulevast ihulikku ülestõusmist.

Raamatust „The Church liturgical year”, Apostoliki Diakonia of the Church of Greece (1998).

Kristuse põrguhauda laskumise pühakujud.

ПАСХАЛЬНЫЕ ИКОНЫ

В православной иконографии существует несколько способов изображения воскресения Христова. В раннехристианские времена иконы отражали ветхозаветные пророчества об этом событии, например, освобождение пророка Ионы из чрева кита. Такие изображения встречаются в римских катакомбах.

В первые века христианства воскресение Христа изображали на основании евангельской истории в виде явления ангела женам-мироносицам в пещере, где был погребен Христос. За этим следует икона, изображающая схождение Христа во ад.

Эти два сюжета и сейчас используются в Православной Церкви для икон воскресения Христова. В традиционной православной иконографии конкретный момент воскресения Христа никогда не обозначается. Евангелия и церковная традиция ничего не говорят о моменте воскресения и о том, как это происходило. Этот момент не изображается и на иконах. Первый эпизод после воскресения тела Христа – это и есть приход жен-мироносиц ко гробу Христа. Второй эпизод – последовавшее за Его воскресением схождение во ад.

Икона жен-мироносиц

Таинство воскресения Христова находится за пределами рационального понимания. Икона изображает то же, что описано в Евангелии. На иконе изображено то, что видели Марии, пришедшие ранним утром ко гробу Христа (Мф. 28, 1–4).

Апостол Матфей описывает, как женщины, пришедшие ко гробу, стали свидетелями землетрясения. Они видели ангела Господня, спустившегося с неба и отвалившего камень от гроба, и испугавшихся стражников. Но ни женщины, ни стражники не были свидетелями самого воскресения.

По Евангелию, ангел отвалил камень от гроба не для того, чтобы воскресший Христос мог выйти из могилы, но для того, чтобы показать, что Его там больше нет: «Его нет здесь – Он воскрес», – сказал ангел женщинам, чтобы они, видевшие «распятого Христа», увидели бы своими глазами пустой гроб.

На иконе изображена пустая могильная пещера, а в ней лежат погребальные пелены. Рядом стоят жены-мироносицы. На камне сидят один или два ангела в белых одеждах, указывая женам место, где раньше покоилось тело Иисуса.

Как известно, разные евангелисты называют разное число ангелов и жен-мироносиц. Поэтому, в зависи-

Икона схождения Христа во ад

ности от того, на каком Евангелии основывается та или иная икона, варьируется и число персонажей. Эти различия не являются противоречивыми.

воскресение Христово произошло утром после седьмого дня, в первый день недели. Поэтому первый день недели в христианском мире празднуется, как начало новой жизни, которая воссталла из могилы. Первые христиане называли этот день не первым, а восьмым, поскольку он после седьмого дня, дня поминовения усопших, он выше всех остальных дней.

Это не только воспоминание о том дне, когда исторически произошло воскресение Христа, но также и начало будущей вечной жизни и пророчество обновленному творению. Это то, что Церковь называет «восьмым днем создания». Так, как первый день творения мира был начальной точкой временных дней, так и воскресение Христа – это начало вневременных дней и указатель таинства вечной жизни, Царствия Небесного, где Бог – «все во всем».

Икона схождения Христа во ад

По учению Церкви схождение Христа во ад связано со спасением.

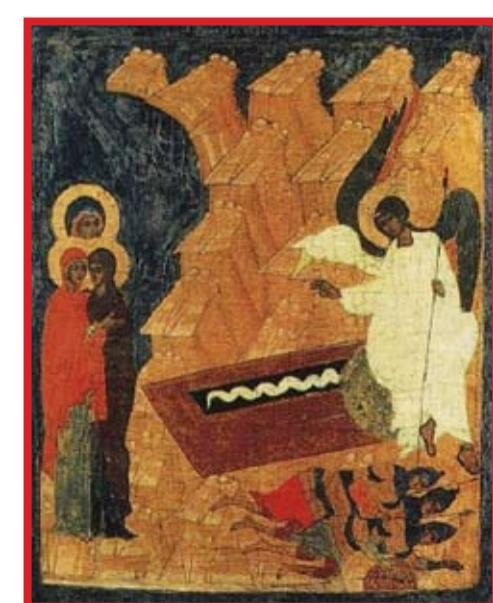
Тьма ада наполняется лучами этого божественного света, сиянием славы сошедшего туда Богочеловека. Под ногами Спасителя – скрещенные врата ада, сокрушенные Господом. На многих иконах под этими вратами, в черной глубине, изображен низверженный князь тьмы. На более поздних иконах встречаются в изобилии различные детали, изображающие побежденную власть ада: разорванные цепи, ключи, иглы и т. д.

В левой руке Христос держит свиток, который символизирует проповедь воскресения в аду. Иногда вместо свитка в левой руке Спасителя – крест, который больше не является позорным орудием казни, но символом победы над смертью. Правой рукой Господь поднимает Адама из могилы, за ним поднимается Ева со скрещенными в молитвенном жесте руками. На некоторых иконах Христос обеими руками поднимает Адама и Еву из могил.

Христос освобождает наших праводителей и вместе с ними души всех тех, кто в вере ждал его пришествия. Поэтому по краям иконы находятся две группы праведников и пророков Ветхого Завета. Слева – в царских одеждах с коронами на головах царь Давид и царь Соломон, с ними – Иоанн Креститель, Предтеча Господень и во аде. Справа – Моисей и другие праведники.

Схождение во ад – это последний шаг на пути смирения Христа. Этим Он открыл для нас врата рая. Освободив ветхого Адама и вместе с ним все человечество от рабства греха, Он положил основание новой жизни для тех, кто исповедует Его и соединяется с Ним.

Таким образом, духовное воскресение Адама и Евы на иконе символизирует будущее телесное воскресение всего человечества. Итак, хотя эта икона изображает события, о которых вспоминают в Великую Субботу, это пасхальная икона, возвещающая скорое воскресение Христово и будущее воскресение всех отошедших в мир иной.

Икона жен-мироносиц

Фото: Роланд Пыллу

«Что ищете Живаго с мертвыми?
Что плачете Нетленного во тли?»
(из текста утрени Воскресения Христова)

Возлюбленные в Господе братья и сестры, священники, диаконы и миряне нашей святой Церкви!

Вот, наконец, наступил праздник Воскресения Христова, и свет во тьме светит. Бог вновь готов действовать, вновь Он повелевает быть свету и озарить тьму. Поэтому столь торжественно звучит радостный возглас: «Христос воскрес! Воистину воскресе!» Весть воскресения – весть света всему миру. Тьма побеждена, даже если в современном мире она по-прежнему

сильна, столь сильна... «И свет во тьме светит, – слышим мы из Евангелия от Иоанна (Ин. 1, 5), – и тьма не объяла его».

Христос окончательно восстал из гроба, и мы вкушаем Его воскресение ныне и вовеки. Сегодняшний день – это Божий день, который никогда не перейдет в вечер. День, который не склонится к закату. Этот праздник Воскресения Христова действительно праздник Воскресения Христова: Христос здесь, Его Слово стало истиной. В радости и боли, в людской толпе и в одиночестве Его присутствие придает нам твердость духа и силу, вера в Него преисполняет нас радостью. Его свет затрагивает в нас то, что вечно: неповторимое таинство человеческой личности. Прожить этот день – значит вкусить Любовь, Которая и есть Наш Бог. Получить откровение о том, что любое мгновение нашей жизни имеет смысл лишь тогда, когда его одухотворяет Его жизнь, Его любовь.

Христос воскресе! «Да празднует убо вся тварь восстание Христово, в Немже утверждается», поет наша Церковь. Но почивший о Бозе профессор Оливье Клеман вопрошают: «Действительно ли воскрес Христос, или мы просто

ажецы, довольные тем, что умеем хорошо петь?» И добавляет: «Если Христос действительно воскрес, хотя бы отчасти и в нас тоже, какой бы малой ни была эта часть, то мы можем быть уверены в том, что, какие бы ни наступили трудности, любовь и мудрость победят». «Не придет Царствие Божие приметным образом», говорит Христос (Лк. 17, 20). Оно приходит во всей своей славе, свете и торжестве всякий раз, когда мы выпускаем его из-за тех стен, в которых мы эгоистично удерживаем его лишь для себя в своих церквях, всякий раз, когда мы не заключаем его в своем теле, в усыпальнице своего воображения, мыслей и чувств, полагая, что там оно всецело принадлежит нам. Сокровищница сердца, в которой обитает Христос, не знает границ, она несет в себе весь мир в величии и глубине Божественной любви.

Позволим же Господу уловить нас. Верьте Ему себя такими, каковы мы есть, с твердым упоминанием на то, что именно Он есть Тот, Кто возьмет нас к Себе, чтобы наполнить каждого из нас Своей Жизнью, Духом Святым. Пасхальная ночь – свидетельство о том, что Христос живет посреди нас, а мы живем в Нем. Ибо не напрасно умер Христос. Принесем же и

мы, в свою очередь, свидетельство о той благодати, которая пронизывает, примиряет и освящает нас.

«**Д**несь весну благоухает и новая тварь ликует...». Сегодня все объединяется: небо, земля, даже преисподня. Весь тварный мир участвует в этой победе, обретает свой смысл и утверждение в воскресении Христовом. «Не ужасайтесь», – говорит ангел трем женам-мироносицам, – «Иисуса ищете Назарянина, распятого; Он воскрес, Его нет здесь» (Мк. 16, 6). Об этих чудесных событиях повествует нам сегодняшняя пасхальная литургия. Да услышит их наше сердце.

Сотеческим благословением в славе воскресшем из мертвых Господе.

Пасха Лета Господня 2009

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

† Илия,
епископ Тартуский

† Александр,
епископ Пярнуский
и Саареский

каждое мгновение нашего бытия, каждый миг истории всего человечества? Ведь это так, и литургическая жизнь возвещает, таким образом, ситуацию, когда люди не противопоставлены более друг другу и не мучаются себя, ибо все целое принадлежит теперь каждому, и не только одна его часть.

Многие на сегодняшний день потеряли чувство познания Бога, и для них понятие «Бог» находится совершенно «вне игры», может быть, это произошло потому, что они не поняли, что божественная литургия одновременно является общественной и церковной. Молитва, вера, любовь и милосердие теперь не «мои», но они становятся «нашими», и отношения человека и Бога становятся теперь отношениями Бога и Его народа.

Так что послание надежды, которое заключает в себе наша литургия, состоит в том, что - во-первых, она представляет особое видение мира, которое не только можно, но и нужно перенести в современную жизнь;
- во-вторых, она таит в себе понимание человека, которое именно сегодня может быть крайне необходимым;

О БОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТУРГИИ

Проповедь Благой Вести сегодня, в прошлом и в будущем – одна из главных задач Церкви на земле после того, как Господь заповедал это Своим ученикам. Это таинство глубоко затрагивает жизнь каждого христианина и соединяется с жизнью этого человека в тварном мире.

Благая Весть – это не просто хорошая и приятная весть, это жизнь, то есть убежденность в том, что Бог послал Своего Сына принести нам спасение. Ниже мы попытаемся точнее определить это через размышление о евхаристии, ибо лучше всех других вещей свидетельствует о личном присутствии Бога в евхаристии литургия в Церкви – Его Теле.

Поэтому главная задача литургии – показать, что наше бытие, образ Живого Бога, должно «открыть всем, в чем состоит домостроительство тайны, скрывавшейся от вечности в Боге, создавшем все Иисусом Христом» (Еф. 3, 9). Св. Максим Исповедник поясняет, что во время совершения евхаристии весь мир становится Церковью: он го-

ворит, что храм – это чувственный мир, хор, ангелы и алтарь – это дух человека: человек «сводит все воедино в таинстве, совершающем на божественном жертвеннике», и через него благословение нисходит на всю тварь, ибо «душой, как алтарем, он приносит Богу, при посредничестве разума и в соответствии с естественным созерцанием, логосы чувственных вещей».

«За все благодарите» или «совершайте во всем евхаристию» (*et panis eucharisteite*), читаем мы в первом послании апостола Павла фессалоникийцам (Фес. 5, 18): евхаристия как таинству соответствует поистине духовная евхаристия, которая влечет за собой преображение всего естества человека и преображение всей твари через человека. Святой Дух здесь целиком всем и хлеб причащения благословляет всех, кто его получает. Тогда неслыханное становится слышимым и несказанное позволяет себя высказать, и у человека есть пространство для жизни: хромые, слепые, инвалиды, все призваны участвовать в тайной вечере, призваны к истинной Жизни, где будущий мир становится ядром библейского слова, малые дети, больные, мошенники и грешники, и те, кто

не являются созданиями, званы на пир в Царствие Небесное.

Попытаемся же понять, дорогие друзья, что божественная литургия совершается для того, чтобы алчущие насытились, жаждущие утолили жажду, а страждущие и печальные получили утешение. Да, наше богослужение действительно выкроено по человеческой мерке, и его не заботят те знатоки, которых наше богословие вообще не касается, потому что во время совершения евхаристии Божие и человеческое слово встречаются в общей жертве: одно являет, призывает, возглашает, другое просит, величает, предается.

«Во всем совершайте евхаристию» – как прекрасно сказал апостол!

«Иже Херувимы тайно образующе...», то есть «Мы, таинственно изображая Херувимов...» Не снижает ли этот гимн, вводящий нас в литургию верных, с самого начала противопоставление времени и вечности, небесного бытия и земной тленности? Не ставит ли он нас в положение, при котором прошлое, настоящее и будущее образуют одно целое, которое позволяет нам полностью сознать и освятить

- она дает истории и ее проблемам, моральной жизни и ее возможностям толкование, которое именно сегодня крайне необходимо и которое следует особенно акцентировать.

Это так потому, что божественная литургия всегда сберегает единую природу человека, в отличие от многих надрывов современного человека, которые питаются последними научными и философскими изменениями, когда больше не различают естественное и сверхъестественное, разлучая таким образом душу и тело, дух и материю.

Но что же случается тогда, когда нам в конце литургии говорят, чтобы мы выходили с миром? действительно ли наше участие в таинстве евхаристии приводит к преображению твари и человека и к обновлению во Христе? Для нас это единственное значимый вопрос.

Давайте посмотрим на факты, каковы они в реальности: для того, чтобы изменить мир, недостаточно с ним просто **говорить**. Миру нужен **опыт** Креста, героическая победа подвижничества, которые приведут его к истинной природе грядущего Царствия Небесного, чтобы время и место стали обожествленными и освященными. В этом представлении нет места «просто общественному» Евангелию.

Почему же – да, почему – мы не можем встретиться с современным человеком? Несомненно, потому, что мы не умеем правильно представить свое исповедание, так что оно придавливает человека своими нормализующими конструкциями, вместо того, чтобы снова сделать его целостным, так что мы зачастую закрываемся на позиции защиты мертвых форм.

Признаем смиренно: мы сделали из своего присутствия в этом мире «массу христиан, у которых нет ни единства, ни общения».

Несмотря на современную гуманистическую лирику, мы прекрасно знаем, что в человеке есть смерть и ад и что между людьми – смерть и ад.

Единственная весть, которая является **Благой Вестью** для любого человеческого существа, это апостольская весть, образовавшая Церковь: «ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!». Признается ли это или нет, но всеобщность воплощения затрагивает все формы жизни и культур.

Именно поэтому таинство евхаристии побуждает нас всегда стремиться к той цели, чтобы не поддакивать Церковь под образ мыслей мира, но приспособливать Церковь и современный мир к божественной Истине.

Не будем забывать, что святые отцы не только уберегали веру, вплетая в свое богословие мировые явления своего времени, чтобы вознести их выше времени, но они также трудились во имя того, чтобы Церковь преобразила и спасала мир.

Братья христиане, попросим Бога, «дабы все небесное и земное соединить под главою Христом» (Еф. 1, 10), чтобы Единый Господь был «все во всем» (1 Кор. 15, 28), ибо наше единение с миром может произойти только таким образом, и наше убеждение состоит в том, что в экзистенциальном смысле Церковь – это и есть преображеный мир.

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и вся Эстонии

КОММЕНТАРИЙ К ГЛАВНЫМ БОГОСЛУЖЕНИЯМ ВЕЛИКОЙ НЕДЕЛИ

О. Гавриил

Лазарева суббота

Великая или Страстная неделя литургически начинается в день накануне Вербного воскресенья – Входа Господня в Иерусалим – в Лазареву субботу. Помните, в Вифании жила семья друзей Христа, у которых Ему нравилось останавливаться. В этой семье было две сестры, Марфа и Мария, и брат Лазарь. Но так случилось, что Лазарь умер, и его похоронили. В это время Иисус прибыл в Вифанию, и сестры, плача, сказали Ему: «Господи! если бы Ты был здесь, не умер бы брат мой». Услышав это Тот, Кто являлся Господином жизни и смерти, Бог, восскорбел духом и возмутился, и не смог сдержать слез. И иудеи вокруг него говорили: «Смотри, как Он любил его». Тогда Он воскресил Лазаря из мертвых, как Он исцелял людей от любых болезней и любых страданий, с которыми они приходили к нему.

Слезы Господа – это важный урок для нас, урок человечности Христовой. Христос, Бог и Человек, может плакать. Христос, Бог и Человек, может дрожать от отчаяния перед лицом смерти. Вспомните Гефсиманский сад: «Отче Мой! если возможно, да минует Меня чаша сия». Христос может почти впадать в уныние. Как на Голгофе: «Боже Мой! Боже Мой! для чего Ты меня оставил?». Поэтому Этот Бог, Наш Господь, Бог и Человек, друг людей. Поэтому мы знаем, что в глубине наших слез, от-

чаяния и уныния Он рядом и остается нашим братом, потому что, по крайней мере, Он может понять.

Мы не должны стыдиться своих слез, своего страдания, отчаяния и даже греха. Мы читали в Евангелии, что благодаря своему недостоинству, немощи, бедности и болезни Христа встретили человека, слепой от рождения, хромой человек, грешница Мария Магдалина и самарянка, бывшая в презрении. Какой это урок нам, добавляющим к страданиям наших братьев оскорблению, презрение, пренебрежение, человеческое осуждение, унижение или просто безразличие.

Пальмовое воскресенье

В Пальмовое (или Вербное) воскресенье, как вы знаете, вспоминается победный Вход Господень в Иерусалим, который сопровождался массой народа и детскими восклицаниями: «Осанна! благословен грядущий во имя Господне, Царь Израилев!». Это те же слова, которые мы поем на каждой литургии: по-латински *santus*, по-гречески *erchomenos*, по-славянски «грядый». Дети в тот день держали в руках пальмовые ветви, отсюда и происходит название праздника¹. Поэтому в некоторых Православных Церквях, особенно арабских стран, на этот праздник традиционно происходит крестный ход, во время которого дети держат в руках пальмовые ветви.

Вход Господень в Иерусалим учит нас нескольким вещам. Во-первых, тому, как изменчив иерусалимский народ, сегодня кричащий: «Осанна!», а несколько дней спустя: «Распни Его!». Это урок о нашей собственной изменчивости. Один Господь Наш Иисус Христос неиз-

менен в Своей верности и любви, особенно и прежде всего именно тогда, когда Он кажется нам безучастным. Один лишь Бог совершен и вечен. «Только Бог от Бога», как говорят наши братья мусульмане. Во-вторых, мы узнаем, что является причиной переменчивости нрава этого народа. Предание учит, что в день Входа Господня в Иерусалим народ верил в то, что встречает царя Израилева, человека, который освободит еврейский народ от римского ига. Но этот Человек – Иисус – Сын Божий и Царствие Небесное, которое находится в сердце каждого человека, принимающего Слово Божие, как говорится в первой главе Евангелия от Иоанна.

Задачей Церкви на земле не является создание царства по человеческим законам правления, империи, которая, по словам митрополита Антония, иногда была и империей величественных и ничтожных эпох в истории Церкви. Но как во времена величественных эпох церковных империй, так и во времена гонений или бедности и даже кажущейся ничтожности задача Церкви всегда оставалась на Престоле, на котором хранится Книга с Благой Вестью и Чаша с Кровью Христовой. Это означает Слово и Милость (Любовь). Слово и Милость показывают нам истинное достоинство человека и исцеляют нас, снова собирают разбросанные частицы нашего сердца, снова делают нас чадами и наследниками Царствия Небесного через внутреннее примирение и мир, чистоту сердца и нежность обожгающего света Святого Духа. Этот иногда такой болезненно-нежный свет, несмотря на все препятствия, есть присутствие Того, Кто является Нашим Богом и Царствием.

Се, Жених грядет в полуночи, и блажен раб, егоже обрящет боляща: недостоин же паки, егоже обрящет унывающа.

Блюди убо, душе моя, не сном отяготися, да не смерти предана будеши и Царствия вне затворишися, но воспряни зовущи: Свят, Свят, Свят еси, Боже, Богородицею помилуй нас.

Утреня Великого Понедельника
(совершается вечером Вербного воскресенья)

Вечером Вербного воскресенья, накануне первого дня Великой недели, в Церкви совершается любимое многими верующими богослужение, которое в Греции называют «Службой Жениха». Тропарь богослужения говорит о его значении: «Се, Жених грядет в полуночи...». Та же служба совершается в вечер вторника и среды. За каждым богослужением Жениха прочитывается один евангельский отрывок. Это богослужение, по сути, является утреней.

Утреня Великого Вторника
(совершается в понедельник вечером)

Вечером в понедельник читаются отрывки из 22 и 23 глав Евангелия от Матфея:

Тогда Иисус начал говорить народу и ученикам Своим и сказал: на Моисеевом седалище сели книжники и фарисеи; итак всё, что они велят вам соблюдать, соблюдайте и делайте; по делам же их не поступайте, ибо они говорят, и не делают: связывают бремена тяжелые и неудобносимые и возлагают на плечи людям, а сами не хотят и перстом двинуть их. <...> Горе вам, книжники и фарисеи, лицемеры, что затворяете Царство Небесное человекам, ибо сами не вхо-

дите и хотящих войти не допускаете. <...> Горе вам, книжники и фарисеи, лицемеры, что даете десятину с мяты, аниса и тмина, и оставили важнейшее в законе: суд, милость и веру, сие надлежало делать, и того не оставлять. Вожди слепые, оцеживающие комара, а верблюда поглощающие! <...> Горе вам, книжники и фарисеи, лицемеры, что уподобляетесь окрашенным гробам, которые снаружи кажутся красивыми, а внутри полны костей мертвых и всякой нечистоты; так и вы по наружности кажетесь людям праведными, а внутри исполнены лицемерия и беззакония. Горе вам, книжники и фарисеи, лицемеры, что строите гробницы пророкам и украшаете памятники праведников, и говорите: если бы мы были во дни отцов наших, то не были бы сообщниками их в пролитии крови пророков; таким образом вы сами против себя свидетельствуете, что вы сыновья тех, которые избили пророков; дополняйте же меру отцов ваших. Змии, порождения ехиднин! как убежите вы от осуждения в геенне? Посему, вот, Я посылаю к вам пророков, и мудрых, и книжников; и вы иных убьете и распнете, а иных будете бить в синагогах ваших и гнать из города в город; да придет на вас вся кровь праведная, пролитая на земле, от крови Авеля праведного до крови Захарии, сына Варахина, которого вы убили между храмом и жертвенником. Истинно говорю вам, что всё сие придет на род сей.

Что сказать об этом? Один из моих скаутов однажды сказал мне с улыбкой: «Нечего удивляться, что они Его все же распяли». И действительно. Но есть здесь и другие уроки. Они предназначены нам, нашей совести. Конечно, следует соблюдать и формальную сторону, следует держаться на рельсах учения Церкви, которые приведут нас к исполнению заповедей Божиих. Следует придерживаться внешней формы, но нельзя забывать и более глубокое содержание заповедей Того, Кто, как Сам Он говорит, предпочитает милость жертве. Это еще один урок, говорящий о целостности и искренности Христа и Его слов любой ценой.

Утреня Великой Среды (совершается в Великий Вторник вечером)

Во вторник вечером на Службе Жениха с великой торжественностью поется стихира святой инокини Кассианы, которая напоминает нам о покаянии грешницы, которая отныне платит за свои грехи любовью и чистотой сердца, вновь обретенной через слезы: «Чергот Твой вижду, Спасе мой, украшенный, и одежды не имам, да ввиду вонъ, просвети одеяние души мою, Светодавче, и спаси мя».

Великая Среда – это, в определен-

ном смысле, конец Великого Поста. Начинаются Страсти Господни и Воскресение.

Утреня Великого Четверга (совершается в среду вечером)

Вечером Великой Среды во многих православных храмах совершается таинство Елеосвящения или соборования, «тайство больных», которое католики называют последним помазанием, «тайством миропомазания», которое в католичестве предназначено лишь для тяжело больных. Что же это такое? Это таинство совершается ежегодно в Великом посту, в Великую Среду, для всех членов прихода. Что это значит? Прежде всего, то, что болезни и смерть – это реальность человеческой жизни, которой никто не избежит, и лишь встречая их лицом к лицу мы, с Божией помощью, может достичь того, чтобы не преувеличивать их, а примириться с ними. Да, болезни, да, смерть – это часть целостного человека. Не бывает так, что с одной стороны молодой и торжествующий, а с другой – страдающий и одинокий человек. Христос – Победитель не только на Пасху, или лишь измученный страдалец на Голгофе, познавший страх смерти в Гефсиманском саду. Он – совершенный Христос. То же самое должно быть и с человеком, целостным созданием. Церковь, понимающая, что есть отчаяние и страдания, которые несет в себе человек, не скрывает от нас нашей доли. Если мы за каждой литургией молимся за «недугующих, страждущих, плененных», то разве страх смерти не величайшее, высшее горе (по-гречески *thipsis*)? И еще мы ежедневно просим «христианских кончины живота нашего, безболезнены, непостыдны, мирны», и, по-моему, это чудесно, что о реальности человеческих страданий нам так упорно напоминают именно в Великую Неделю, когда мы вспоминаем о страданиях Христа, Бога и Человека. Ибо факт, что наши страдания и наше животное сопротивление отзываются в страданиях Христа, в Его попытке сопротивления страданиям («Да минует Меня чаша сия», говорится в Евангелии от Матфея), это может помочь нам понять, что значит Его присутствие, Его человеческий опыт в тот момент, когда нам необходимо, чтобы Он помог нам нести свой крест.

В больницах меня часто поражает именно бесконечное одиночество людей, погруженных в свои страдания, отделенных ими от всего этого мира, который раньше их окружал. Даже если больного часто навещают заботливые близкие, он все равно другой. Он знает, что никто не может его понять, поставить себя на его место. Но это не так: в сегодняшнем таинстве вся Церковь вместе с больным, с этим

одиноким страдальцем. С ним все бесчисленное воинство святых от начала до конца времен, подвижников, мучеников (у которых есть свой опыт), и больной в определенном смысле принимается в их число. Они понимают его, относятся к нему с совершенным, полным сочувствием, с которым Бог относится к Своим чадам, с тем сочувствием, с тем пониманием, в котором мы так нуждаемся в своем одиночестве и по которому так тоскуем. Первой среди святых стоит Божия Матерь, с пронзенным мечом у подножия креста сердцем, Матерь нежности и сострадания, которую византийские иконописцы называют *Panagia Eleusa* или *Glykophilusa*, Матерью Нежности, Девой нежного материнского поцелуя. Так посещает, поддерживают и любят больного вся Церковь по слову Христа: «Я был болен, и вы посетили Меня». Так вся Церковь для больного имеет братскую и действенную заботу доброго смирянина, о котором мы слышим в сегодняшнем евангельском чтении (Лк. 10), заботу, которая противостоит холодному безразличию тех, что прошли мимо раненого человека, как повествует о том Евангелие. Это для нас – школа сочувствия, школа участия, умения поставить себя на место другого, какой бы ни была глубина его падения. Это не только школа, но источник благодати, пробуждающая в нас нежность, тишину, слова и поступки, которые ложатся, как бальзам на раны больного.

Елей, средство помазания, это символ милости Божией, той милости, которая облегчает страдания и исцеляет. Елей – это еще и средство для умягчения наших раненых сердец. Елей для того еще, чтобы забинтовать, может быть, самую болезненную, рану – рану страха. Вы же знаете, братья, что легко обсуждать истину веры, когда они не касаются прямо нас самих, здесь и сейчас. Но как тяжело находящему перед лицом смерти не остолбенеть от страха, доверить себя в руки Божии, побратски поддерживаемому святыми. Поистине, как сказано в Евангелии: «Верую, Господи, помози моему неверию!». В таинстве, которого мы еще не ожидаем, которого мы еще не отведали, в таинстве встречи Бога и сердца человека, масло таинства помогает смазать жернова страха, сделать так, чтобы страдающее тело не превратилось в средоточие скрипящего сопротивления, но чтобы по милости любви Божией – подай нам это, Господи! – оно стало тихо и мирно горящей лампадой перед образом Спасителя. Что невозможно человеку, возможно Богу, говорит Господь. Братья и сестры, нужно просить, чтобы важность жизни, смерти, встречи нас не удивляла, чтобы мы знали и понимали ее.

Се, Жених грядет в полуночи, и блажен раб, егоже обрящет боляща.

Не напрасно мы с самого начала Великой Недели пели это песнопение. Мы должны быть наготове и бодрствовать, это касается не только болезней и смерти, но и даров, которые мы получаем на протяжении нашей жизни. Это бодрствование дано свыше намного более щедро, чем мы можем себе вообразить. Ибо Отец Небесный знает, в чем мы нуждаемся, снова повторяет апостол Лука в 12 главе, и помогает нам жить и отведать свою болезнь, свою смерть, но прежде всего свою жизнь.

Литургия святого Василия Великого (совершается утром Великого Четверга)

Вечери твоєя тайна днесь, Сыне Божий, причастника мя приими, не бо врагом твоим тайну повем, ни лобзания ти дам, яко Иуда, но яко разбойник исповедаю тя: помяни мя, Господи, во царствии твоем!

Утром Великого Четверга мы вспоминаем на литургии святого Василия Великого установление таинства Евхаристии. Это песнопение звучит перед причастием на протяжении всего церковного года.

Утреня Великой Пятницы (совершается в четверг вечером)

Вечером Великого Четверга совершается особенно любимая верующими служба, которая называется «Службой Святых и Спасительных Страстей Господних» или службой «Двенадцати Евангелий», когда вспоминается история страданий Христовых. В этом богослужении благовестно принимают участие все православные, даже те, кто обычно не ходит в церковь. Тексты этого богослужения невероятно пронзительны. Приведем некоторые из них, хорошо известные всем православным, в них говорится о страданиях Господа:

Днесь висит на древе, Иже на водах землю повесивый; венцем от терния облагается, Иже Ангелов Царь; в ложную багряницу облачается, одеваяй небо облаки; заушиение прият, Иже во Иордане свободивый Адама; гвоздями пригвоздися Жених Церковный; копием прободеся Сын Девы. Покланяемся Страстем Твоим, Христе. Покланяется Страстем Твоим, Христе! Покажи нам и славное Твое Воскресение.

Благообразный Иосиф с древа снем пречистое Тело Твое, плащикою чистою обвив, и вонями во гробе нове покрив, положи. Егда снизел еси к смерти, Животе бессмертный, тогда ад умертив еси блистанием Божества: егда же и умерша от предподних воскресил еси, вся силы не-

бесныя взываху: Жизнодавче Христе Боже наш, слава Тебе!

Последний текст – это известное песнопение «Благообразный Иосиф», которое поется на всех богослужениях Страстной Пятницы, особенно на утрене и вечерне, которую называют *Apokathelosis* или снятие с креста.

Вечер Великой Пятницы

Вечером Страстной Пятницы совершается также очень популярное богослужение, которое называется «погребение Спасителя» (*epitaphios*), за которым следуют погребальные песнопения. В действительности это утрена Великой или Тихой Субботы и в ней уже звучит предсказание скорого воскресения Христа. В Греции во время этого богослужения в городах и селах устраиваются крестные ходы, во время которых встречаются различные приходы. В больших горо-

дах крестный ход сопровождается воинским почетным караулом, отдавая честь погребальному поезду, как на похоронах глав государства. Погребальные песнопения известны всем православным.

Когда хор поет: «Излияша на гроб мироносицы миро, зело рано пришедша», епископы и священники кропят народ розовой водой, затем кропят цветы, которыми верующие богато украсили «гроб» – плащаницу, которая изображает могилу Христа, после чего цветы раздаются верующим, как пальмовые ветви на праздник Входа Господня в Иерусалим. Это победа Господа над смертью.

Жизнь во гробе положился еси, Христе, и Ангельская воинства ужасахуся, снизхождение славяще Твое. <...> Жизнь, како умираеш? Како и во гробе обитаеш, смерти же царство разрушаеш и от ада мертвяя возставляеш? <...> Достойно есть

величати Тя, Жизнодавца, на Кресте руце простершаго и сокрушишаго державу вражию. <...> Роди вси песнь погребению Твоему приносят, Христе мой. <...> Излияша на гроб мироносицы миро, зело рано пришедша. <...> О Троице Боже мой, Отче, Сыне и Душе, помилуй мир.

Утро Великой Субботы

Утром Великой Субботы Воскресение Христово уже совсем близко. Во время литургии, перед чтением Евангелия, темные богослужебные облачения снимают и облачаются в белое, темные покрова в церкви меняют также на белые. Когда хор поет стихи Ветхого Завета: «Воскресни, Боже, судя земли, яко Ты царствуешь во веки, неизмерную имея и велию милость», в Греции по обычаю священники рассыпают по храму листья лавра, ибо Господь, как говорится в тексте литургии, победил смерть и украсился славой.

Часто оглашенных крестят именно на этой субботней литургии, на которой звучит прекрасное песнопение: *Да молчит всякая плоть человечка и да стоит со страхом и трепетом, и ничтоже земное в себе да помышляет: Царь бо царствующих и Господь господствующих приходит заклатися и датися в снедь верным. Предходит же Сему лицы Ангельстии со всяким Началом и Властию, многоочитии Херувими и шестокрилатии Серафими, лица закрывающе и вопиюще песнь: аллилуя, аллилуя, аллилуя.*

„Foi de Prete“, Omorfia 1997.

(Endnotes)

¹ В русской традиции пальмовые ветви заменялись вербными, праздник называется Неделей вайи, Пальмовым или Вербным воскресеньем – прим. переводчика.

Итак, возблагодарим, братие, Христа Господа, сподобившего нас преплыть море поста и введшего нас с радостию в пристань Воскресения.

Но, если считаете то благословенным, пообдумаем и поисследуем точнее, в чем таинство Воскресения Христа, Бога нашего, каковое таинственно бывает и в нас, если восходим, и как погребается Христос внутрь нас, как во гробе, как соединяется с душами нашими, воскресает в нас и вместе с Собою воскрешает и нас.

Христос, Бог наш, после того, как повешен был на Кресте и пригвоздил на нем грех всего мира (Кол. 2, 14), умер, сошел в преисподнюю ада; потом, поднявшись из ада, опять вошел в пренепорочное тело Свое, и тотчас воскрес из мертвых; и затем наконец вознесся на небеса силою и славою многою. Таким же образом и теперь, когда мы, оставляя мир сей и мирские суетности, при исповедании страстей Христа Господа, входим во гроб покаяния и смирения, Он Сам сходит с небес, входит в тело наше, как во гроб, соединяется с душами нашими и воскрешает их, мертвых сущих по грехам, и, воскресив, дает благодать видеть славу сего таинственного Воскресения.

Так Воскресение Христово бывает воскрешением и нас, падших в грех и мертвых. Воскресение и

слава Христова есть, как сказали мы, собственное наше воскресение, которое бывает, проявляется и видится в нас посредством Воскресения Его, в нас Им совершающего.

Воскресение же души есть единение ее с жизнью (вкушение жизни). Ибо как тело мертвое, если не примет внутрь себя живой души и не сольется с нею неслиянно, не может жить одно, само собою, так и душа не может жить истинною и вечною жизнью одна, сама собою, если неизреченным образом не соединится неслиянно с Богом. Душа, несмотря на то, что невещественна и бессмертна по естеству, бывает мертвя и бесчувственна, прежде чем соединится со Христом, прежде чем увидит, что соединилась с Ним и воскресла, прежде чем познает то и восчувствует.

Воскресению Христову верят премногие-многие, но мало таких, которые бы чисто зрели его. Те же, которые не зрят так Воскресения Христова, не могут поклоняться Иисусу Христу, яко Господу. Почему священная песнь, которую часто имеем мы в устах своих, гласит: Воскресение Христово, не веровавше, а что? «Воскресение Христово видевше, поклонимся Святому Господу Иисусу, единому безгрешному».

Как же это Святой Дух под-

вигает нас петь: «Воскресение Христово видевше», то есть что мы видели Воскресение Христово, – когда мы не видали его, так как Христос воскрес больше тысячи лет прежде, да и тогда никто не видал, как Он воскрес? Уж не хочет ли песнь церковная научить нас говорить ложь?! Да не будет! Перестань злословить! Напротив, она завещала нам возглашать сими словами совершенную истину, напоминая о том Воскресении Христовом, которое бывает в каждом из нас, верных, и бывает не просто, но светоносно, блестя сияниями Божества Его и нетления. Светоносное присутствие Духа показывает на совершившееся в нас Воскресение Господне, и еще паче – дает нам благодать видеть Самого воскресшего Христа Господа. Почему и поем: «Бог Господь и явися нам».

Итак, в тех, в которых явился Христос воскресший, всеконечно Он и виден бывает духовно, и видится духовными очами. Ибо когда приходит в нас Христос благодатию Святого Духа, то воскрешает нас из мертвых, какими бываем дотоле, и живетворит, и делает, что мы видим в себе живым Его Самого, бессмертного и нетленного. И не только это, но Он дает нам благодать и такую, что мы ясно познаем, как Он воскрешает нас и прославляет вместе с Собою, как удостоверяет все Божественное Писание.

ПРЕПОДОБНЫЙ СИМЕОН НОВЫЙ БОГОСЛОВ ИЗ ПРОПОВЕДИНА ВОСКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО

Братие мои возлюбленные! Пришла Пасха, радостный день Воскресения Христова, вина всякою радования, посещающая нас однажды в год, а для тех, которые понимают таинство Воскресения, бывающая каждодневно и даже непрерывно, – пришла и исполнила сердца наши всяким веселием и неизъяснимым утешением не тем только, что прекратила труд всечестного поста, но паче тем, что явила души наши усовершившимся тем трудом, и призвала всех верных к упокоению и благодарению, как видите.

Foto: Andres Ots

Preester Sakarias Leppik

PATRIARH BARTHOLOMEOS TEGI MAA PÄEVA PUHUL AVALDUSE

KONSTANTINOOPOL, 20. märts, Romfaia – Oikumeeniline patriarch Bartholomeos I tegi tänavuse Maa Päeva tähistamise puhul avalduse, milles kutsus võtma vastutust ökoloogilise kriisi levendamisel ning kustutama 28. märtsil tunniks ajaks kõik valgustid.

Bartholomeos I märkis, et ökoloogiline kriis ühes vaesuse ja rahu puudumisega planeeritakse üks kolmest inimkonda vaevavast suurprobleemist. „Isegi skeptikutele on arusaadav, et klimamuutused on *par excellence* oikumeeniline ning üleilmne probleem, kuna puudutab planeedi igat nurgatagust ning muidugi iga inimest, olgu ta rikas või vaene, noor või eakas,” ütles patriarch.

Rohelise Patriarhi tiitlit kandev Bartholomeos I tödes oma avalduses, et kõik inimesed on vastutavad ökoloogilise kriisi ees – nii inimkonnana kollektiivselt kui üksikisikuna. Tema hinnangul on käes aeg katastroofi teelt eemale astuda.

Patriarh kutsus kõiki, sõltumata usust või rahvusest üles järgima Maailma Looduse Fondi (WWF) initsiativi kustutada 28. märtsil kella 20.30 kuni 21.30 kõik tuled kodudes, kontorites, vabrikus ja teenindusohtades, näidates sellega oma panust keskkonna kaitsesse ja kliimamuutustesse ärahoidmissele.

ÜRO RASSISMIVASTANE KOMITEE KUTSUS TÜRGIT TAASAVASTAMA HALKI KOOLI

GENF, 18. märts, theorthodoxchurch.info – Ühinendud Rahvaste Organisatsiooni rassismivastane komitee (CERD) kutsus Türki võime üles taasavama Halki Kõrgemat Teoloogiakooli ning tagastama sellelt konfiskeeritud varad.

Komitee avaldus kutsus Türgit üles võimaldamata nii riigi parlamenti kui ka teistesse valitavatesse kogudesse ligipääsu teiste rahvusgruppide esindajatele ning et Türki võtaks midagi ette rahvuslikul või etnilisel pinnal diskrimineerimise kõrvaldamiseks.

ÜRO rassismivastane komitee märkis eraldi ära „kreeka vähemuse väga rõsise olukorra“ Türgis ning kutsus võtma ette koheseid meetmeid kreeka õigeusu teoloogilise seminari taasavamiseks Heybeliada (Halki) saarel, tagastades koolile sellelt konfiskeeritud varad.

Komitee märkis avalduses, et kuigi ükski riik ei ole rassilisest diskrimineerimisest täiesti puhas, tuleks Türki valitsusel uurida, milks ei ole riigis ilmnennud ühtki kaebust diskrimineerimise pärast.

CERD pööras tähelepanu ka sellele, et Türki seadustes pole terminit „rassiline diskri-

mineerimine“ ning julgustas Türgi valitsust seda seadusloomes juurutama. Komitee väljendas muret riigi erineva suhtumise üle eri rahvusrühmadesse, nagu mustlased või kurdid ning märkis, et see võib viia diskrimineerimiseni *de facto*.

ÜLEVAADE POOLA ÕIGEUSU KIRIKU STRUKTUURIST

VARSSAVI, 10. märts theorthodoxchurch.info – Poola Õigeusu Kiriku Püha Sinod pidas koosoleku, kus tegi muudatusi kiriku juhtimisstruktuuris ja määras delegaadid pan-ortodoksse õigeususinodi ettevalmistamiseks.

Püha Sinod, mida juhtis Poola metropoliit Sawa, nimetas senise Łódži ja Poznańi abi-piiskopi Paisjusz Piotrkowi Gorlice piiskopiks Przemysli ja Nowy Sączi piiskopkonda.

Poola Kirikul on nüüd kuus piiskopkonda:

1. Warsaw-Bielski peapiiskopkond, mida peapiiskopina juhib metropoliit Sawa ning seal teenivad Hajnówka abipiiskop Miron, kes on ka Poola õigeusu kaplaneenistuse juht, ja Siemiatycze piiskop Jerzy,
2. Białystoki ja Gdański piiskopkond, mida juhib ülepiiskop Jakub ning kus teenib ka abipiiskop Grzegorz,
3. Lublini ja Chełmi piiskopkond, mida juhib ülepiiskop Abel,
4. Wrocławi ja Szczecini piiskopkond, mida juhib ülepiiskop Jeremiasz,
5. Łódži ja Poznańi piiskopkond, mida juhib ülepiiskop Szymon,
6. Przemysli ja Nowy Sączi piiskopkond, mida juhib ülepiiskop Adam ja kus teenib Gorlice piiskop Paisjusz.

Poola Õigeusu Kiriku Püha Sinodi andmetel palvetab Poola õigeuskloostrites üle 100 munga.

Vastavalt pühima patriarhi Bartholomeos I kutsele, nimetas Püha Sinod pan-ortodoksse õigeususinodi delegaadid Poola Kirikust: ülepiiskop Jeremiasz ja dr Andrzej Kuźma.

CHICAGO METROPOLIIT IAKOVOS VASTUSTAS ILLINOISI OSARIIGI EELNÕU ABORDILE KAASA AITAMISEST

CHICAGO, 19. märts, Orthodoxy Today – Chicago kreeka õigeusu metropoliit Iakovos tegi avalduse, milles mõistab hukka Illinoisi osariigi parlamendieelnou, mis nõuab meditsiinitöötajail hoolimata nende usulistest vaadetest abordi tegemisel assisteerida või sellele kaasa aidata.

Metropoliit Iakovos kirjutas, et suure paastu ajal, mil inimesed kahetsevad ja püülevad pühaduse poole, et uuendada oma lepingut Kristusega, on saanud selgeks, et Illinoisi osariigis ähvardab inimesi ilmajäämine oma usulistest põhiõigustest.

Illinoisi parlament plaanib vastu võtta eelnou, mis võtab meditsiinitöötajail õiguse keelduda aborti läbi viimast või abordi teostamist assisteerimast. Seaduseelnou kohustab meedikuid ja abipersonali aborte teostama, vastasel juhul ähvardades seaduse-like karistustega.

Metropoliit Iakovose hinnangul muudab seaduseelnou vastuvõtmisel abordi Illinoisi osariigis inimese põhiõiguseks ning sellist tendentsi on täheldatud ka mitmes teises osariigis. Metropoliit Iakovose sõnul on Ameerikas seni aga alati austatud usulitel põhjustel äraütlemist mõnest tegevusest, mis on elu pühaduse rüvetamine kas enne sünnimomenti või vanas eas.

Foto: Roland Pöllu

KOHTUMINE KONSTANTINOOPOLIS

Loeng Püha Platoni seminaris
2. detsembril 2008

Prof. Hdr. Arhimandriit
Grigorios D. Papathomas

Te kõik olete näinud ajalehe Metropoolia numbrit (oktoober 2008, nr 43 – *Toim.*), mille esilehefoto kujutab Konstantinoopolis 12. oktoobril 2008. a toimunud sündmust, millel on nii eklesioloogiline kui ka kanooniline tähendus. Kuid seda sündmust

on mõnes kohas kajastatud ka millegi vähetähtsana, seda on näiteks mainitud väikeste peakirjade all või jäetud sootuks tähelepanuta. Täna on meil võimalus vaadelda üht ajalootulgendust, mis on seotud kiriku eksisteerimisega. Esmalt tahan mõne lausega meenutada üht ajaloolist raamistust ja seejärel vaatame selle küsimuse eklesioloogilisi ja kanoonilisi tahke.

Esitan teile meie kiriku ajaloo kolme perioodina:

- 1) 1923–1945,
- 2) 1945–1996,
- 3) 1996–2008.

Esimene periood esindab meie kiriku olemust ühtse ja ainulise kirikuna Eestis. 1923. aastal sai Eesti kirik kirikliku autonoomia tunnustuse. Tuleb meeble jätta lause: selleks, et omistada autonoomia või autokefaalia mingi rahva kohalikule kirikule, peab see kirik olema ainuline. See rahvas peab olema ühendatud. Autonoomiat või autokefaaliat ei anta mitte kunagi rahvale, mis paistab jagatuna või lahutatuna. 1923. aastal anti autonoom-

Metropoliit Stefanus ja patriarch Aleksius II Konstantinoopolis.

mia sellepärast, et Eestis oli ühendatud rahvas, hoolimata sellest, et tegemist oli mitme etnosega. Eesti ei ole mitte ainus sellelaadne.

Näiteks võiks rääkida Tšehhoslovakkiast.

Ka Tšehhoslovakia kirikule anti autonoomia, aga seal oli kaks rahvast: tšehhid ja slovakid. Vaadeldi autonoomia andmise võimalust ja kui nähti, et autokefaalia omistamine on võimalik, siis seda tehti. 1993. aastal jagunes Tšehhoslovakia

aga rahvuste alusel kaheks eri riigiks, kuid nad otsustasid säilitada ühtse kiriku – tsehhid ja slovakid koos. Seetõttu ongi neil täna kaks eri riiki ja rahvust, aga üks kirik. Röhutan seda tösiasja – mis tegelikult ei ole ainus, on ka teisi näiteid –, juhitimaks teie tähelepanu sellele, et 1923. aasta paiku juhtus midagi samalaadset.

Ka siis oli algosiseid kaks: eesti ja vene oma, mis moodustasid Eesti autonoomse kiriku, mis toimis pärts hästi ja seda õnnistab Jumal. Röhutan: just seda õnnistab Jumal, sest kirik eksisteerib mitmekesisuses.

Erinevus või mitmekesisus ongi üks kiriku asustamise eeltingimus. Nii oli ka Eestis 1923. aastal ja võib öelda, et tegemist oli õitsva kirikuga kuni aastani 1945. See esindas kogu Eesti ühiskonda tervikuna. 1945. aastal sekkub aga Eesti ellu poliitiline võim – meie puhul Stalin –, mis häävitab selle autonoomse kiriku.

Selles ma Stalinit ei süüdistata. Stalin ei olnud teoloog, tema oli poliitik. Keda ma aga just selles süüdistan, need on tolle aja teoloogid ja kirkuinimesed, kes pidanukkisid teadma, et üht kirikut ei saa meelevältselt lihtsalt niisama ära süüa. Kirikut, mis ühendas ühe rahva olemasolu. Need inimesed pidanukkisid teadma tösiasju, milles ma kirjutan lähemalt oma raa-matus „Önnetus olla väike kirik väikesel maal“. Jutt on tekstist „Kirikukogude kiriklikust teisesusest ja osadusest kahte sümmeetrisse hälbumisse, rahvuskirkusse ja kiriklikku allaneelamisse“.

Need inimesed pidanukkisid teadma, et nii-sugusel moel ei saa ühte kirikut ära kaota, kuid see sai teoks ja seda ei saa praegu eitada. Mind üllatab tugevalt, kui tänapäevagi kirikutegelased röhutavad ikka veel, et sündmus, millega neelati alla üks kirik, on täiesti suurepärane ega tekita mingit probleemi. See tähendab, et inimesed, kes nii-moodi kõnelevad, püsivad endiselt omaaegse stalinistliku hävitamise vaateviisis.

Jõuame aastasse 1996. Õigeusu kirik taastab Eesti õigeusu kiriku autonoomia. Niisiis ei tee seda Konstantinoopoli kirik, vaid õigeusu kirik. See oli silmanähtav ka 12. oktoobril 2008 ja sellepärast ma soovungi teile näidata, milline eklesioloogiline ja kanooniline kaal on sellel sündmusel. 1996. aastal väljendas Moskva Patriarhaat oma jahmatust: kuidas on võimalik tulla tema kanoonilisele territooriumile ja luua uus kirik. Siin te näete, kuidas muudetakse ja väänatakse ajalugu, et näidata töde hoopis teistsuguses valguses.

Eestisse saabus metropoliit Stefanus, kuid Moskva Patriarhaat ütles toona, et nii-sugust kirikut ei ole olemas ja sellest tulenevalt ei esinda metropoliit Stefanus mitte midagi. Metropoliit Stefanuse esimene mure 1999. aastal siaa saabudes oli, kuidas teha nii, et saaks koos teenida. Kordan, tema peamine mure oli see, et kõik õigeusklikud koondusid ümber ühe ja sellesama altari, näidates seega Eesti ühiskonnale, et nad moodustavad

Patriarch Bartholomeos I ja patriarh Aleksius II Kiievis.

kõik ühe ja ainsa kiriku, nii nagu aastatel 1923–1945.

Vastus oli ikka seesama: meie jaoks autonoomset Eesti kirikut ei ole. Tegemist on viirastusliku kirikuga. Ja kui me hakkasime siin tööle ning näitasime, milline ajalooline töde asjade taga peitub, oli tagajärg metropoliit Stefanuse muutumine ebasoovitavaks isikuks ehk *persona non grata*'ks. Moskva Patriarhaat teadustas, et niikaua kui meie kiriku priimas on metropoliit Stefanus, ei tule mitte mingisugust koosteenimist.

Eelmisel aastal ütles metropoliit Stefanus mulle, et kui tema on see tuliõun ja komituskivi, siis paneb ta ameti maha, et kaks kiriklikku üksust, tervikut või osa, saaksid ühineda. Ilmselt mõistate, et metropoliidi komituskiviks või takistuseks seadmine ei olnud Moskva Patriarhaadi poolt midagi muud kui poliitiline nöks. Siinkohal ongi oluline küsida, mil moel jõudsime sellesse punkti, et ikkagi toimus patriarch Aleksiu-se koosteenimine mingi metropoliidiga, keda pole olemas ning kes esindab kirikut, mida pole olemas? Kuidas siiski jõuti seleni, et Moskva Patriarhaat oli nõus teenima koos metropoliit Stefanusega?

Enne 12. oktoobrit deklareeriti pidevalt,

et nii kaua kui metropoliit Stefanus on elus, ei saa tulla mingit koosteenimist. Minu eesmärk ei ole siin teha poliitikat. Minu huvi on see, et läbi teoloogia nähtaks sündmusi. Osa sündmusi on fassadil, osa sündmusi on aga sügavamal ning huvitavad kirikut kanoonilisest ja eklesioloogilisest vaatevinklist.

Vahepeal on toiminud sündmusi, mis muutsid jõe voolusuunda. Kes on käinud Ukrainas, on ehk märganud sealset eklesioloogilist probleemi. Minu jaoks Eestis eklesioloogilist probleemi ei ole. Minu jaoks on see probleem lahendatud, eriti veel pärast 12. oktoobrit. Ukraina kiriku probleem tuleneb täiesti juhuslikult samast sündmusest, mille tekitas, kui soovite, omal ajal Stalin meil. Ajaloo tajumise huvides toon välja ühe eraldusjoone.

- (1) Karjala
- (2) Eesti
- (3) Läti
- (4) Leedu
- (5) Ukraina
- (6) Moldaavia

NSVL

Kaardil põhjast lõunasse oli üleval Karjala, seejärel Eesti, Läti, Leedu, Ukraina ja Moldaavia. Nagu te näete, on kõikjal probleeme ja teisel pool on endine NSVL.

Patriarch Bartholomeos I ja Ukraina president Viktor Juščenko Kiievis.

Kõikjal on nõudmisi, sest kõik need territooriumid on olnud NSVLi osad.

Alles jäab aga eklesioloogiline probleem. Asi on selles, et alates 1990ndate algusest on ka Ukraina vaieldamatult suverääne. Endine NSVL või selle õigusjärglane ei sea kaatluse alla vasakul pool seda joont olevate riikide suveräänsust. Röhutan aga siinkohal seda, kuidas üks riik, kui ta ei saavuta soovitud tulemusi poliitiliste vahenditega, hakkab kasutama kirikut. Raske on ette kujutada, et kirik muutuks riigi poliitika instrumendiks, aga just see toimubki.

Toon paralleelse näite. Te teate väga hästi, mis toimus hiljaegu Georgias ja Lõuna-Osseetias, mis lõppulemusena jäi Venemaa mõjusfäär. Sealne territoorium kuulub kiriklikus mõttes Georgiale. Aga kuigi see osa on nüüd riiklikus mõttes Venemaa mõju all, esines patriarch Aleksius hiljaegu deklaratsiooniga, et Moskva Patriarhaadi jaoks on Georgia Kirik vastutav Osseetia eest. Mistarvis niisugune deklaratsioon? Aga sellepärast, et Osseetia territooriumi pärast Venemaa enam ei muretse. Tekib küsimus, miiks täpselt seda sama ei ütle Moskva patriarch Eesti kohta? Ta ütleb, et Eesti on Vene kiriku territoorium, aga sõltumatu riik, Eesti ei kuulu enam Venemaa alla. Kordan, Osseetia territoorium on Venemaa mõju all ja järelkult kiriklikult see neid enam eriti ei huvitagi. Samas kui Eesti territoriaalselt neile ei kuulu, öeldakse, et see territoorium kuulub neile kiriklikult. Kas näete seda väikest erinevust? Sellepärast üritangi täna laiendada perspektiivi ja näidata asju nimelt teoloogilisest vaatevinklist.

Kuidas nõustus patriarch Aleksius metropoliit Stefanusega koos teenima?

Nagu ma juba ütlesin, on Ukraina kirikus probleem. Ukrainagi on endine NSVLi vabariik, kuid Ukraina on maa, kus asub enamik Moskva Patriarhaadi koguduseliikmeid. Ukrainas on neli erinevat õigeusu üksust. On kirik, mis on seotud Moskva Patriarhaadiga (metropoliit Vladimir), siis veel üks, mille liikmed kuulusid küll Moskva Patriarhaadi alla, kuid on seotud metropoliit Filaretiga, keda nimetatakse Ukraina patriarchiks. Seda kirikut peab Moskva Patriarhaat skismaatiliseks. Need olid ukrainlased; kes kuulusid Moskva alla, aga tahtsid saada oma kirikut, eraldusid Moskva Patriarhaadist ning kuulutasid end eraldi-seisvaks. Kolmandaks on õigeusu kiriku üksus, kuhu kuuluvad need ukrainlased, kes tegid sama, mida metropoliit Filaret tegi metropoliit Vladimiiri ja Moskva Patriarhaadi suhtes ning mis peab end autokefaalseks kirikuks. Nad kuulutasid, et ei taha jäädä Moskva jurisdiktsiooni alla ja üritavad taastada seda, mis oli olemas 300 aastat tagasi ja mida võiks nimetada Kiievi kirikuks. Nad pöördusid Konstantinoopoli Patriarhaadi poole, et saada oma autokefaaliat. Oikumeeniline Patriarhaat seda ei andnud, kuid nad jäavad ikkagi eraldi-seisvaks osaks. (järgneb lk 16)

SYNDESMOSE PEAASSAMBLEE

(vt ka Metropoolia nr 45)

Margus Kivi

30. jaanuarist – 3. veebruarini toimus Kreekas Ateenas külje all Paianias Syndesmose kaheksateistkümnnes peaassamblee. Syndesmose sündmused on alati rõõmsad, usku kinnitavad ning ühtsus ja ortodoksia ülemaailmsust meenutavad, kuid seekordne üritus kandis ka rasket taaka.

MUINSUSKAITSE TALGUPÄEV ON 16. MAIL

Muinsuskaitselise mõtlemise edendamiseks ja osalusdemokratia levimiseks ellu kutsutud Eesti muinsuskaite ümarlaud on jõudnud ka mitme praktilise tulemini. Üheks neist on muinsuskaite talgupäev 16. mail, kus võivad osaleda kõik inimesed, sõltumata nende oskustest.

Muinsuskaitse talgupäeval ootab ümarlaud vabatahtlikke, kes ka eri muinsus-

Kuni 1990ndate alguseni oli organisatsioon kasvanud rahulikult ning uusi liikmeid kaasati ja kasvatati oma tegevistesesse läbi kogemuste ja osaluse. Kuid edasine areng oli Syndesmose jaoks pööraselt kiire ning liikmete arv tõusis pea kolmekordseks. See paisutas hästi toimiva organisatsiooni liiga suureks ja aeglustas toiminguid märgatavalt, samuti langes liikmete osalemine minimaalseks ning seadis kohustused, mille täitmisega oldi suurtes raskutes. Passiivseid liikmeid prooviti vähendada juba 2004. aasta peaassambleel Albaanias, kuid see ei õnnestunud. Selle tõttu kasvas juhatusse kuuluvate liikmete arv 15 inimeseni, kattes kõiki maailmajagusid, kuid sekretariaadi moodustas ikka vaid üksainus inimene, keda abistasid aeg-ajalt vabatahtlikud või ajutiselt palgatud inimesed. Kõigest sellest tulenevalt tunduski, et Syndesmos oli langenud varjusurma ning 2007. aastal toimuma pidanud peaassambleest polnud midagi kuulda. Ainult tänu mõnede juhatuse liikmete, presidendi ning uue peasekretäri suurtele pingutustele ja enesehverdusele sai peaassamblee nüüd jaanuaril lõpus teoks.

objektidele appi saadetakse, kui näiteks mõni kogudus otsustab talgupäeval osaleda ja sellest ümarlauale teada annab.

Koguduseinimesed peaksid töötajad kindlustama tööriistadeja-kinnastega. Samuti võiks kogudus pakkuda töötajale talgusuppi. Kui palju täpselt vabatahtlike ühele või teisele muinsusobjektile tuleb – selle saab kokku leppida maakondliku muinsuskaitse inspektoriga.

Muinsuskaitse talgupäev on suurepärane

Syndesmose XVIII peaassamblee.

Foto: Margus Kivi

Midagi oli vaja ette võtta, et Syndesmos saaks jälle hingata ja tegutseda. Nii nagu ülekaalus inimene peab efektiivsema ja tervema elu nimel kaalus alla võtma, nii tuli toimida ka Syndesmosel. Liikmete arvu vähendati rohkem kui kolmandiku vörra, arvates organisatsiooni ridadest välja need, kellega polnud mingisugust kontakti. Pea veerandi liikmete staatust alandati vaatleja tasemele. Juhatuse liikmete arvu vähendati kahekso inimeseni. Samuti viidi sisse mitmed põhiseaduse muudatused, milles liikmetele üks olulismaid on liikmestaatuse küsimus: kui liikmesorganisatsioon pole kahe aasta

jooksul maksnud liikmemaksu, alandatakse tema liikmestaatus vaatlejaks, mis aitab hoida üleval finantsdistsipliini. See võimaldab liikmetel osaleda Syndesmose üritustel, kuid mitte hääletada ega osada juhtimises.

Usun, et Syndesmos on saanud nende otsustega võimaluse uueks hingamiseks ning energilisemaks tegutsemiseks. Suur tänu ka Teele Altmäele ning Gudrun Heamäigile, kelle abivalmidust ning rõõmsameelsust väga hinnati ning tänu kellele tunnustati EÖNLi positiivset panust peaassamblee korraldamisel.

viimalus mitmeks ajaks. Loomulikult oleks see koguduse ühise töö korraldamine kiriku, preestrimaja, vana õigeuskooli või nende varemete puhastamiseks, võsast vabastamiseks. Just selliseid puhastustöid ongi talgupäeval vabatahtlike oodatud tegema. Keerulismate tööde puhul võimaldab muinsuskaitseamet kaasa inimese, kellel taskus luba muinsuslike spetsiööde teostamiseks. Koguduserahvas saab kokku tulla. Enamgi veel, õhku hakkavad saama vanad müürid, prahist vabanevad ja muutuvad seetõttu kaunimaks kirik-

aiad. Vabatahtlikud saavad rohkem teada Õigeusu Kirikust ning kõik kokkutulnud koguvad vajalikke teadmisi muinsuskaistest ja ajaloost ning arhitektuurist.

Talgupäeval osalemiseks tuleb ennast meilida muinsuskaite ümarlaua aadressil: info@umarlaud.ee. Selleks tuleb sellele aadressile 16. aprilliks saata täidetud formulär, mille võib leida aadressilt: <http://www.umarlaud.eu/449.html>

Preester Sakarias Leppik
EAOK esindaja ümarlauas

kõik läbi. Seetõttu keeldutakse jonna kalt andmast autokefaaliat ukraina rahvale ja teiselt poolt nimetatakse Eesti autonoomset kirikut viirastuslikuks väljamöeldud kirikuks. Aga Lõuna-Ossetias deklareeriti risti vastupidist: kui ka eklesioloogiliselt kuulub territoorium Georgiale, ei ole sellega enam mingit muret. Marxi lause „meid huvitab maa, jätkame taeva pappide ja lindudele”, käib väga hästi Ossetia kohta. Eesti ja Georgia puhul see ei kehti, sest Marxi mõttes tuntakse eestlaste „taeva” vastu vägagi suurt huvi. Ja mis puutub ukrainlastesse, siis niisamuti.

(järgneb)

(algus lk 14, 15)

Metropoliit Vladimir on 20 miljonit usklikku, metropoliit Filaret 25 miljoni, autokefaalsel kirikul on 2 miljonit ja neile lisaks on veel uniaadid, kes kuuluvad Rooma alla. Tänasel päeval on neid 5 miljonit. Nagu näete, on seal neli õigeusu üksust, kelle hulka loen ka uniaadid, sest enamik neist on õigeusklikud, kes läksid Rooma alla just vastureaktsionina Venemaa survele. Neis neljas osas on kokku umbes 50 miljonit usklikku. Seda olukorda püüdis Moskva Patriarhaat 18 aastat korra tada, ega saanud sellega hakkama. Miks? Sellepärist, et nad kasutavad se-

dasama mõtteviisi – poliitilist instrumentaliseringut.

Nii siis on kolm üksust, kes on metropoliit Vladimir kirikuga ühinemise vastu. Selle sõnum, eelkõige teoloogiline sõnum on järgmine: kõik on ukrainlased, rahvus on üks ja kõik on õigeusklikud, aga ühtset kirikut ei õnnestu luua sellepärist, et need kolm osa on mõistnud, et mängus on poliitika ning nad ei taha selle mänguga kaasa minna. Kui nüüd kõrvutada sellega Buka restis toiminud sündmusi, kus NATO ütles, et nad Ukrainale ja Georgiale MAPi

(Membership Action Plan) ei anna, siis tuleb öelda rõtt. Putin käis välja veto, et takistada Ukrainal tee NATOsse ning nii on ka võimalik mõista, miks keeldub Moskva Patriarhaat andmast autokefaaliat Ukraina õigeusklikele. Sest Ukraina on ju sõltumatu riik nagu Eestiga. Aga Ukrainale autokefaalia andmine tähendab loobumist igasugustest nõudmistest Ukrainale.

Järele jääb vaid üks sild, nii nagu see on Venemaal ka Eestiga. See on eklesioloogiline, kiriklik tee, ning kui see sild kaob, on

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekülg: www.eonl.ee/index.php

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välstoimetaja: preester Sakarias Leppik; katehheesiosa toimetaja: Edith-Helen Ulm; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: preester Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa ja Margus Ott; keeletoimetaja: Epp Väli; EAOK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülg: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)